



Revija Zveze društev upokojencev Slovenije



Pod lupo 18. f3žo

**Srečanje
s porabskimi
rokodelci**

**Utripi
pokrajinskih zvez**

BESEDA VODSTVA ZDUS

Naključij ni. 3

V ŽARIŠČU

Pod drobnogledom 18. festivala za tretje življenjsko obdobje . . . 4

E-storitve za starejše (55+) 8

MEDNARODNA DEJAVNOST

Domače interesne skupine, mednarodna omrežja
in zavzemanje za pravice starejših oseb 9

Lavreati svetovnega dneva starejših 10

KULTURA

Kakovostno glasbeno staranje 11

Srečanje naših in porabskih rokodelcev 11

Ljubiteljski mojstri predstavili svoje izdelke. 12

Likovni umetniki v Rogaški Slatini 13

AVTONOSTALGIJA 13

UTRIPI V POKRAJINSKIH ZVEZAH 14

ŠPORT IN REKREACIJA 22

OBVESTILA 23

NAČRTUJMO, POTUJMO

Je potovanje z vlakom bolj sproščeno? 24

EVROPSKO PISMO 25

V SPOMIN 25

POD ZDUSOVIM ŽAROMETOM

Branko Dobravc 26

JUBILEJI, OBLETNICE 28

Sodelovanje je pomembna vrtilna
enakovrednih in iskrenih partnerjev!

Vendar včasih nanese, da je sodelovanje zgolj krinka v nenehnem pehanju za večji dobiček dobička želnega partnerja, ki v drugem partnerju vidi temeljno osnovo za večji prihodek. *Tako nekako bi po nekaj letih opazovanja in spoznavanja f3žo, sprva kot novinar, zadnji dve leti pa kot član ZDUS, v vlogi odgovorne- ga urednika revije ZDUSPlus, opisal in razumel odnos glavnega organizatorja festivala do vseh upokojencev pod okriljem ZDUS.*

Ko sem nameraval nekaj našim partnerjem revije poslati uradno vabilo za otvoritev f3žo sem bil seznanjen, da ZDUS uradnih vabil nima, da jih ima zgolj organizator!

Sponzorji festivala imajo raznovrstne vzgibe. Ko sem nekaterim našim članom razlagal, da med medijskimi sponzorji ZDUSPlus ni naveden, so me »podučili«, da za to pa ja nismo dali denarja! Kako zmotno! **Medijski sponzor ne daje denarja!**

Medijski sponzor nudi minute radijskega ali TV programa, ali pa nudi toliko in toliko vrstic ali strani v tiskanem mediju. Ker sem povsem prepričan, da bomo od vseh navedenih medijev največ prostora dogodkom na f3žo namenili prav mi, je taka shizofrena diskvalifikacija našega medija vredna vsega obsojanja. Dogodki iz niza izobraževalnih vsebin so tudi zelo vprašljivi in ne vzdržijo odgovorov, da je šlo za napako. Namreč, ob posvetovanju na temo Srebrne ekonomije je na najbolj vidnem panoju ob vstopu v CD izostala omemba avtorja izhodiščnega besedila in sodelujočega v razpravi, predsednika DU Jesenice, Borisa Breganta. Tudi druga naša članica, ki bi morala sodelovati v razpravi, ga. Jožica Puhar, je obsedela le v prvi vrsti nabito polne dvorane in ne med omizjem sodelujočih!

Na podlagi vzorca (podobno kot pri vzporedno vodenih vilitvah na podlagi določenega odstotka vprašanih) sem tretji dan anketiral 96 obiskovalcev na treh različnih vstopnih točkah. Ko sem odgovore obdelal, sploh nisem bil presenečen nad njimi. 95 % vseh je bilo članov DU, ki so prihajali spontano ali organizirano v okviru društev. Ostalih 5 % se je razdelilo na vnuke, vnučkinje in otroke, ter novinarje, snemalce in partnerje ali vabljenec (?).

Kaj sem želel s tem povedati, bo razumel vsak bralec naše revije!

Črt Kanoni,
odgovorni urednik



ZDUS PLUS, mesečna revija **Zveze društev upokojencev Slovenije**. Za izdajatelja Janez Sušnik, predsednik ZDUS. **Odgovorni urednik** Črt Kanoni, telefon: 01/62 05 481 e-pošta: urednistvo@zdus-zveza.si **Naslov uredništva**: ZDUSplus, Kebetova 9 1000 Ljubljana Telefon: 01/519 50 86 e-pošta: urednistvo@zdus-zveza.si **Uredniški odbor**: Mija Pukl, Vera Pečnik, Slavica Bučan, Mateja Peršuh, Jožef Miklavc in Črt Kanoni **Dopisniki PZDU: Celje**: Milena Brečko Poklič milena.poklic@gmail.com 041/629 820 **Dolenjska in B. krajina**: Marija Golob 041/370 560 **Gorenjska**: Slavica Bučan 041/347 030 slavica.bucan56@gmail.com **Koroška**: Željko Kljajič 031/387 660 zkljajic.kljajic@gmail.com **Pomurska**: Vijola Bertalanč vijola.ppzdzums@gmail.com **Posavska**: Marija Krušič 051/725 412 makru27@gmail.com **S. Primorska**: Majda Marinič babicamm@gmail.com **Saleška**: Jože Miklavc 041/693 369 joze.miklavc@gmail.com **Zasavje**: Milena Dimec 051 438 236 dimec.milena@gmail.com **Z. Podravje**: Irena Ferluga **Lektorica**: Barbara Borko, **Tisk**: Schwarz print d. o. o., Ljubljana **Fotografije**: iStock, digital studio, SC Gaj, M. B. Poklič, B. B. Kolar, Z. Taškar, J. Knafelc, M. Androjna, M. Blažević, B. Suhadolnik, L. Zei, Postojna.si, F. Komac, V. Rebolj, R. Špes **Oblikovanje in priprava za tisk**: NEBIA d. o. o., Nepodpisani članki so last uredništva oz. ZDUS. **Naklada** 3.500 izvodov **Cena** 0,99 EUR **ISSN 2591-0205 Naslovnica: Slovesna otvoritev 18. f3žo. Predsednik vlade Marjan Šarec in predsednik ZDUS Janez Sušnik. foto ČK**
Revija ZDUSPlus je vpisana v razvid medijev v RS pri Ministrstvu za kulturo pod zaporedno številko 2192



[https://www.facebook.com/
ZDUS-Zveza-drustev-upokojencev-Slovenije](https://www.facebook.com/ZDUS-Zveza-drustev-upokojencev-Slovenije)

ZDUSplus

Zveza društev
upokojencev Slovenije

Naključij ni

Ni naključje, in še prav prijazno je, da se je na prvi dan v oktobru pričel Festival za tretje življenjsko obdobje, saj je to mednarodni dan starejših, dan, ko ugotavljamo težave preteklosti in obljublamo svetlejšo prihodnost. Vsi pišemo poslanice, kako vemo, kaj se dogaja, koliko je revščine, koliko nasilja, izkoriščanja, pomanjkanja prostih mest v domovih, kakšne so čakalne vrste, kako zlovesčča je osamljenost ... in ne nazadnje, kako bomo povrnili ponos generaciji, ki je zagotovila mladim brezplačno šolstvo, še posebej študij, zdravstvo in še veliko bi lahko naštevala. Žal, pa smo generacija, ki se marsikje počuti odveč, osiromašena dostojanstva in spoštovanja. Zato, spoštovani upokojenci, vedno in povsod ponosno označajmo naš čas ustvarjanja, na to, da smo dočakali upokožitev; in boriti se moramo na vseh ravneh, da dosežemo take pokojnine, da bo naše življenje takšno, kot si ga zaslužimo. In to je naloga ZDUS, seveda z vašo pomočjo!

Kje se zatika

F3žo je tudi letos imel podoben program kot vsa leta doslej. V ZDUS, kot partnerki festivala, smo bili prepričani, da bomo nosilci okroglih miz povsod tam, kjer delamo kakovostno in imamo odlične predstavnike tako za vodenje, kot podajanje vsebin. Žal je bila okrogla miza o **Srebrni ekonomiji** kakor tudi o **Dolgotrajni oskrbi in kakovosti življenja**, pri katerih sta bili tako širina kot strokovnost še kako odvisni od nas, določeni drugim nosilcem, nekateri naši strokovni razpravljavci, mislim na Srebrno ekonomijo, so bili potisnjeni med publiko, **Socialna zbornica** pa je pri **Dolgotrajni oskrbi in kakovosti življenja** zares poskrbela, da so prišli naši razpravljavci do prave besede in izraza, zato hvala! Moram reči, da so marsikje upoštevali naše strokovnjake in povsod, kjer smo bili prisotni, je bila razprava vsebinsko na visoki kakovostni ravni v nabito polnih dvoranah. **Ure srečanj in**

predavanj v popoldanskem času, ko se je pričel večer pesmi in plesa, in ravno tako državno srečanje pevskih zborov, so bile še kako neprimerne.

Zelo dobro je bila obiskana **okrogla miza o Medgeneracijskih izzivih družbe** in koalicijski pogodbi med mladimi in upokojenci. Izvenela je kot visoko motivirano medgeneracijsko sodelovanje, saj imamo veliko skupnih vprašanj in nalog.

Ob otvoritvi je naš predsednik podal poslanico v imenu ZDUS ob Dnevu starejših in na kratko in razumljivo obrazložil »kartico prostovoljca«, ki jo pripravljamo za naše požrtvovalne sodelavke v programu Starejši za starejše. **Dialog z evropskimi poslanci** je bil dobro obiskan, toda že takoj je sledila otvoritev **F3žo** in časa za klepet in kasnejše srečanje »ob kavici in rogljičku« se nikakor ni izšlo.

Vse čestitke pa izrekam našim rokodelkam in rokodelcem, ki so bili spet tam spodaj, kjer so jih zaradi stopnic nekateri težko obiskali. Dobro je bil obiskan, letos prvič predstavljen, **kotiček programa Starejši za starejše**, kjer smo predstavljali program, delo in nagovarjali nove prostovoljce. Prostor zdaleč ni bil primerno umeščen v festivalsko dogajanje, saj bi zaradi pomembnosti programa moral biti v ospredju.

ITHACA

je evropski razvojni projekt, kjer je slovenski partner Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani. V času F3žo je potekalo mednarodno srečanje, na katerem so predstavili del procesa izmenjave izkušenj pri projektu poimenovanem **e-Zdravje** in **e-Oskrba** v Sloveniji v ogledalu Evropske unije in na katerem so sodelovali naši predstavniki.

Nagrade

Naša sodelavka, **podpredsednica Mija Pukl**, je prejela prestižno festivalsko nagrado na predlog kolegija F3žo. Postala je **ambasadorka festivala** za dolgoletno in uspešno delo pri vodenju in organizaciji

festivala, za kar ji čestitamo. Zelo srčno se je zahvalila in poudarila, da ima znanje, izkušnje in energijo za nadaljnje delo.

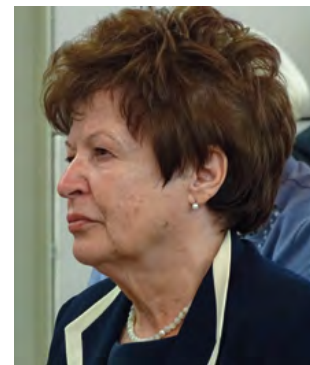
Ugotovitve

Še veliko bi lahko naštevala, čeprav vem, da kdor dela, greši, toda **f3žo** poteka že toliko let, da se tako velike napake ne bi smele pojavljati. Smo enakovreden partner, zato bi se morali tako o vsebini, o vodenju in času, in ne nazadnje o finančah, še kako temeljito pogovoriti. V času priprav na festival sem sama osebno povabila mnogo članov in društev! In kaj so bili odgovori, vsaj tistih, ki so bolj oddaljeni: »Saj je vsako leto enako! Ali naj pridemo pogledat tisto kramarijo, ko te že ob vstopu v Cankarjev dom posiljujejo z nakupi? Ali bomo na odprtem odru, če ne pripeljemo svojih gledalcev, prepevali sami sebi z velikimi motnjami obiskovalcev in ogromnim številom razstavljavcev? Zakaj je toliko drugih, ki samo prodajajo in želijo prazniti naše plitve žepe, in zakaj se ure predavanj in dogodkov pokrivajo, saj ne moremo biti povsod? Kljub obljubam in oddaljenosti ne dobimo po nastopu niti vode, joj, kako naj pridemo, ko se kar naprej zgublamo, ko je toliko stopnic in nadstropij, še toaletne prostore komaj najdemo!«

Še in še bi lahko naštevala. Tole pisanje naj vsak razume kot kratek opomnik, v katerem je zapisanih nekaj najbolj pogosto podanih pripomb. **So pa vsi pohvalili dekleta ZDUS, da so neumorno in z vso zavzetostjo predstavljala našo organizacijo in delila napotke kam in kako naj gredo, saj bi bili brez njih zares čisto izgubljeni med tremi etažami.**

Zapisala sem mnenja naših članov in obiskovalcev, ki so dajali pripombe, bili utrujeni in niso vedeli, kam naj gredo, da si glede na stopnice malce odpočijejo **in dejansko bili prepričani, da to ni več naš festival. Res pa je, da tudi sama tako mislim, zato moramo temeljito razmisliti in se odločiti, kako naprej.**

Vera Pečnik



Pod drobnogledom 18. festivala za tretje življenjsko obdobje



Gostje na otvoritvi

Festival za tretje življenjsko obdobje je že vrsto let edinstvena priložnost za civilno družbo, da politiko in odločevalce opozori na pereče in aktualne probleme dolgožive družbe. Če kdo, lahko starejši s svojim znanjem in izkušnjami pripomoremo k sooblikovanju politik, ki bodo zagotovile dostojno življenje za vse generacije. Zato je ZDUS svoje napore letos usmerila na vključenost v volilno dogajanje in z izdajo Memoranduma ZDUS 2018 opozorila na potrebe in zahteve starejših v Republiki Sloveniji. Nadaljnje aktivnosti pa bomo usmerili tudi v spremljanje realizacije tega pomembnega dokumenta. Ker pa je festivalsko dogajanje namenjeno tudi druženju vseh generacij, smo izkoristili priložnost za krepitev socialnih veščin in spoznavanju novih vsebin.

Letošnji f3žo je bil posvečen Evropskemu letu kulturne dediščine. Javni sklad RS za kulturne dejavnosti je poskrbel za pester kulturni program. Za pevske in plesne užitke so poskrbeli: Folklorna skupina Tine Rožanc, Andrej Šifer, Tanja Zajc Zupan, Teja Saksida, Trobilni kvintet policijskega orkestra in mnogi drugi. Častni pokrovitelj

in osrednji govornik letošnjega festivala je bil predsednik Vlade RS **Marjan Šarec**. V uvodnih besedah je pohvalil predsednika ZDUS Janeza Sušnika, da razmišlja trezno in preudarno in gleda na stvari take kot so, da se nič ne more zgoditi čez noč, ampak postopoma. Dejal je: »danes je čas za optimizem, za začetek festivala, ki bo prinesel mnogo radosti, veliko druženja in veselja, predvsem pa izmenjave izkušenj.« Ob koncu svojega slavnostnega nagovora je še dodal, »da se je potrebno na tretje življenjsko obdobje pripraviti, na starost je potrebno misliti v mladih letih. Če je le zdravje in gmotna preskrbljenost, je tretje življenjsko obdobje lahko izjemno ustvarjalno in prijetno.« Seveda pa predsednik vlade ni pozabil omeniti pomembnost programa Starejši za starejše.

Predsednik ZDUS **Janez Sušnik** je ob svojem nagovoru najprej pozdravil vse visoke goste, ki so se odzvali vabilu na otvoritev festivala. Izpostavil je delovanje Zveze društev upokojencev Slovenije v medgeneracijskem sodelovanju, ki skupaj z Dijaško zvezo Slovenije, Študentsko organizacijo Slovenije in Mladinskim svetom, tvorijo medgeneracijsko koalicijo MeKoS. Ob tej

priložnosti je povabil vse goste na okroglo mizo Medgeneracijski izzivi družbe in koalicijska pogodba. Dejal je, da društva upokojencev poskrbijo za vse aktivnosti, da naši člani ostanejo vitalni in da se družijo med seboj, kar je najpomembnejše. Dejal je, da je ZDUS zadovoljna s koalicijsko pogodbo, saj vsebuje vrsto izhodišč za reševanje kompleksnih vprašanj slovenskih upokojencev, ki smo jih vnesli v naš dokument, Memorandum 2018.

Otvoritve festivala so se udeležili še podpredsednik državnega zbora **Branko Simonovič**, minister za področje odnosov med RS in avtohtono slovensko narodno skupnostjo **Peter Jožef Česnik**, minister za obrambo in predsednik DeSUS **Karl Erjavec**, ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, **Ksenija Klampfer**, varuhinja človekovih pravic **Vlasta Nussdorfer**, nekdanja ministrica **dr. Anja Kopač Mrak** ter drugi predstavniki državnih organov, evropski poslanci in vsi drugi predstavniki organizacij za starejše. Udeležence je nagovoril tudi župan Mestne občine Ljubljana, g. Zoran Jankovič.

»Na tokratnem f3žo smo izpostavili željo, da bi bili starejši v družbilišni



Mija Pukl in Ksenija Klampfer

in uslišani, posvarili pa smo pred njihovo stigmatizacijo in stereotipi.

Starejši marsikdaj nis(m)o slišani in smo soočeni s težavami, ki nemalokrat ostajajo za zidovi, zato smo veseli, da je v koalicijskem sporazumu vlade Marjana Šarca navedeno marsikaj, kar želimo doseči,« je na odmevni novinarski konferenci ob mednarodnem dnevu starejših ter na prvi dan 18. festivala za tretje življenjsko obdobje dejala podpredsednica ZDUS **Vera Pečnik**.

Nasploh je bilo prvi dan festivala veliko odmevnih dogodkov, novinarskih konferenc, predavanj in posvetov. Vodja programa Starejši za starejše, **Rožca Šonc**, je predstavila statistiko delovanja programa, v katerem deluje okoli 3500 prostovoljcev, skupno pa je vanj vključenih 178.000 starejših od 69 let. V 14 letih dela so po njenih besedah opravili več kot 900.000 obiskov in organizirali okoli 320.000 pomoči, ki jih je prejela skoraj polovica vključenih. Prepričana je, da prostovoljce potrebujemo tako danes, kot jih bomo tudi jutri. Da o tem ni dvoma, po njenih besedah govorijo podatki, da je 342.000 upokojencev prejelo pokojnino izpod praga revščine ali tik nad njim.

Članica Stokovnega sveta ZDUS **Jožica**

Puhar je predstavila nekaj praks na področju skrbi za starejše v drugih državah in povedala, da s tovrstnim programom, kot je Starejši za starejše, nismo edini. A nevladne organizacije, ki se s tem ukvarjajo, po njenih besedah ugotavljajo, da je prostovoljstvo podcenjeno in ni dovolj vrednoteno v smislu priznanja v družbi.

Izpostavila je, da je v Evropi izjemno razširjen boj proti t. i. »staromrznitstvu«, saj ugotavljajo, da se položaj slabša predvsem zaradi predsodkov, stereotipov in diskriminacij, ki jih zakonodaja dopušča. Tako je potrebno, kot je opozorila, iz zakonodaje izločiti vse tisto, kar goji stereotipe. Ob tem je spomnila, da se je zganila tudi Evropska komisija in državam članicam posredovala priporočila glede urejanja položaja starejših, na primer na področju dela, mobilnosti, podjetništva in modernih tehnologij.

Tako kot vsako leto doslej smo na ZDUS pripravili vrsto tematsko zaokroženih posvetovanj, predavanj in okroglih miz. Nekatere so bile precej konkretne, druge pa so še nedorečene, a so vendarle nakazale pot reševanja iz »slepe ulice«.

Pa se sprehodimo skozi dogajanja teh dogodkov. Na okrogli mizi **Izzivi vseživljenjskega učenja starejših** smo želeli na osnovi dosedanjih problemskih razprav in sprejetih zaključkov s sodelujočimi strokovnjaki nadaljevati razpravo o korakih potrebnih za pridobitev jasnega načrta vseživljenjskega učenja starejših in zagotovitev pogojev za njegovo realizacijo. Ugotavljamo, da vseživljenjsko učenje starejših od 65 let v Sloveniji še vedno ni sistemsko urejeno.

Poglavitni zaključek okrogle mize se nanaša na **Strategijo dolgožive družbe** in pripravo akcijskih načrtov za udejanjanje usmeritev s tega področja. Pri pripravi akcijskih načrtov je potreben celovit medsektorski pristop z vključitvijo vseh ključnih socialnih partnerjev in zainteresiranih deležnikov ter ob upoštevanju dosedanjih strokovnih ugotovitev in tematskih posvetovanj, dobrih praks in vzpostavljene javne mreže organizacij, (ki že danes zagotavljajo kakovostno in ustrezno podporno okolje za razvoj in uvedbo ustrezne programske ponudbe). Akcijski načrti na področju vseživljenjskega učenja odraslih (tudi starejših) morajo upoštevati v preteklosti že sprejeto Strategijo vseživljenjskega učenja (potrjeno s strani MŠŠ) in delovno gradivo Pregled dejavnosti za udejanjanje Strategije vseživljenjskega učenja. Oba omenjena dokumenta mora potrditi Vlada RS.

Pisarna Evropskega parlamenta je pripravila zanimivo srečanje z naslovom **Dialog z Evropskimi poslanci, kakovostno staranje v EU**, na katerem so sodelovali Tanja Fajon, Ivo Vajgl, Igor Šoltes in Romana Tomc. Poslanci so govorili o aktivnem staranju in kakovosti življenja po upokojitvi, o pokojninah in drugih pravicah starejših državljanov v EU ter o številnih izzivih, ki jih prinaša tretje življenjsko obdobje. Po končanem formalnem delu pa so se srečali še z obiskovalci festivala na neformalnem druženju, na katerem so odgovarjali na jasno zastavljena vprašanja upokojencev, ki jih njihova negotova prihodnost še kako zanima.





Dialog z evropskanci

Festival je spet ponudil bogat **kulturni, spremljevalni in izobraževalni program**. Ponudil je kuharske, športno-gibalne, plesne in druge delavnice, ni pa pozabil niti na medgeneracijsko povezovanje. **ZDU-S-ova info točka**, tik ob glavnem vhodu na prizorišče, je bila ves čas med najbolj obiskanimi informacijskimi središči. Naše marljive in nepogrešljive strokovne sodelavke so bile ves čas pripravljene ustreči z odgovori na številna vprašanja vsakomur, če ga je kaj begalo, ali se v množici ni uspel znajti, saj je bilo razstavljalcev, ponudnikov krem in različnih »arcnij« toliko, kot na najbolj obiskanem sejmu farmacevtov. Posebno pozornost si zasluži tudi omemba **Odprtega odra**, na katerem so se predstavljale folklorne skupine iz domovine in tujine. Nič nenavadnega torej ni, da je bilo tam ves čas polno obiskovalcev, ki so uživali ob plesu in glasbi, kakršna je nekoč združevala narode nekdanje skupne domovine.

V sklopu **strokovnega programa** je potekala okrogla z naslovom **Medgeneracijski izzivi družbe in koalicijska pogodba**. Pripravila sta jo ZDUS in Medgeneracijska koalicija Slovenije. Po uvodnem nagovoru **Janeza Sušnika** je predsednik MeKoS in predsednik Mladinskega sveta Slovenije **Tin Kampl** poudaril pomembnost medgeneracijskega sodelovanja. Janez Sušnik je predstavil aktivnosti ZDUS pred državnoborskimi volitvami ter Memorandum 2018. Vsi partnerji združeni v **MeKoS** (Dijaška organizacija Slovenije, Mladinski svet Slovenije, Študentska organizacija Slo-

venije in Zveza društev upokojencev Slovenije) bodo s skupnimi močmi oblikovali predloge za zmanjševanje socialne neenakosti v družbi ter za zagotavljanje socialne in dohodkovne varnosti v vseh življenjskih obdobjih, se zavzemali za aktivno vključevanje mladih in starejših v ekonomsko, družbeno ter politično življenje in za aktiven prenos znanj in izkušenj med generacijami.

Posvetovanje o Srebrni ekonomiji, za katerega sta izhodiščno besedilo pripravila **Jožica Puhar** in **Boris Bregant** je bilo predstavljeno iz različnih zornih kotov. Poudarek je bil na razmerah in ukrepih, ki jih izvajajo druge evropske države na tem področju. Sodelujoči so kvalitetno in argumentirano predstavili razmere v Evropi, kjer se skuša v čim večji meri pokrivati potrebe starejše populacije, tako da se to področje ne pojavlja kot problem, temveč kot priložnost za razvoj čim večjega števila koristnih gospodarskih dejavnosti. Žal so bile razmere v Sloveniji predstavljene zgolj z naše strani, ki je težko primerljiva z ostalo (zahodno) Evropo. Prvi razlog je v tem, da stroški življenja in bivanja starejših v Sloveniji niso bistveno nižji kot v primerljivih evropskih državah, prihodki starejših – predvsem upokojencev, pa so npr. primerno nižji. Posledično je standard te populacije bistveno nižji, kljub večjemu deležu socialnih dodatkov iz državne blagajne. Ker taka situacija dolgoročno ni vzdržna, smo predstavili predloge, ki se nanašajo na čimprejšnji dvig plač, da bodo zaposleni ob isti prispevni stopnji lahko ustvarili več sredstev za pokojnino in s tem omogočili tudi zagon

srebrne ekonomije ob normalni višini obremenitev državnega proračuna. Spregovorili smo tudi o nujni stimulaciji dela upokojencev v čim daljšem obdobju tako, da bo delo tudi ustrezno nagrajeno brez sočasne posega v zaslužno pokojnino. Zaključki s povzetkom predlogov, ki jih bo oblikovala ožja skupina deležnikov, bodo posredovani vladi in drugim nosilcem odločanja.

Komisija za kulturo ni pripravila okroglih miz ali posvetovanj, zato pa je bilo na vsakem koraku čutiti njeno vlogo pri sooblikovanju festivalskih vsebin. Kulturniki so se zbrali na »Uricah pesmi.« Zbralo se je šestnajst literatov – piscev poezije oziroma so predhodno poslali po dve do tri svoje pesmi, ki so jih po uvodu voditeljice prebrali. Pozorno so prisluhnili vsakemu in na koncu ugotovili, koliko lepih misli, izrazov najglobljih čustev so nam podarili. Da bi tudi drugi, ki se zaradi različnih razlogov niso udeležili tega literarnega srečanja, spoznali ustvarjalnost naših članov, načrtujejo zbrane in prebrane pesmi natisniti. Veseli pa dejstvo, da je bila dvorana M1 nabita do zadnjega kotička, kar pomeni, da je zanimanje za to literarno zvrst veliko.

Med **spremljevalnimi dogodki** ne smemo prezreti **Mednarodnega srečanja sorođnih upokojenskih organizacij**. Razgovor s predstavniki le-teh je bil zelo nesrečno umeščen v urnik festivalskih dogodkov ob 18 uri, ko vse aktivnosti v Cankarjevem domu že zamrejo in se prizorišča izpraznijo (odprto od 9.00 do 18.00). Termin je terjal številne improvizacije tako z naše strani, kot tudi s strani gostov. Razgovor, ki so ga pričakovali, je bil prestavljen na 14. uro, dejansko pa izpeljan ob 16. uri. Udeležba je bila letos pod pričakovanji. Hrvati in Srbi so se opravičili, prav tako zastopnica iz Bosne. Delegacija iz Trsta se je popoldan 1. oktobra že vračala, predhodno pa je organizirala svoj program, tako da na srečanju ni sodelovala. Razgovori so bili opravljeni le z Makedonci in Avstrijci (Pliberk). Naša stran jih je informirala o organizacijskih značilnostih priprav na festival, predsednik ZDUS pa je opisal aktualnosti v našem delu. Makedonci s folklorno skupino, ki so stalnica na FŽO, so dan prej obiskali Bled in tam tudi zaplesali. Letošnja izkušnja kaže na nujnost drugačnega pristopa k organiziranju tega dogodka v prihodnjem letu.

ZDUS-ov kotiček

V našem priljubljenem in odlično obiskanem kotičku je sodelovalo 20 društev upokojencev iz raznih krajev Slovenije in 103 rokodelci. Že od daleč je dišalo odlično domače pecivo, ki so ga pripravljale rokodelke iz DU Grosuplje. Na stojnicah je

bilo veliko okrasnih in uporabnih izdelkov, izdelanimi z več kot sto različnimi tehnikami. Stojnice, kot zapisano in povedano, so bile dobro obiskane, med številnimi obiskovalci so bili tudi Dejan Židan, dr. Miro Cerar, Ksenija Klampfer, Aleksandra Pivec in več poslancev in njihovih spremljevalcev. Seveda je naše stojnice obiskalo tudi vodstvo ZDUS, ki je bilo nad videnim navdušeno, podpirajo pa tudi predstavniki **Zakon o rokodelstvu**. Vsem smo na kratko predstavili stojnice in omenili zakon o rokodelstvu, vsi ga po njihovih izjavah podpirajo. Po dogovoru s Čebelarsko zvezo Slovenije je bila ustanovljena tudi komisija za ocenjevanje izdelkov iz medu. V komisiji so bili Nataša Lilek, ČZS, Branka Bizjan in Tomaž Skulj iz ZDUS. Vsak dan je komisija ob dogovorjeni uri pregledala stojnice in ocenila najboljše izdelke oziroma stojnico, ki je izstopala. Prvo mesto je zasedlo **DU Litija**, drugo **DU Kranj** in tretje **DU Novo mesto**.

Predstavnica Čebelarske zveze Slovenije Nataša Lilek je bila zelo navdušena nad našimi izdelki in je obljubila, da bodo tudi v prihodnje sodelovali z nami.

Večina obiskovalcev je bila starejših; v treh festivalskih dneh so si lahko ogledali ponudbo več kot 160 razstavljalcev, se udeležili več kot 50 izobraževalnih dogodkov in 10 delavnic v Odprti delavnici. Dva odra sta postregla z več kot 130 plesnimi in glasbenimi nastopi, številni obiskovalci pa so se z veseljem udeležili tudi uradnega odprtja, **10. Večera pesmi in plesa, 43.**

Državnega srečanja pevskih zborov DU, predstave **Čaj za dve** in zaključka festivala v Linhartovi dvorani. Tam je za ščepec plesnih ritmov poskrbel **Plesni teater Ljubljana** z gostujočo predstavo **Las Muchisimas – Izjemne dame**. Zaključen nagovor pa je imela podpredsednica ZDUS Mija Pukl, ki je postala letošnja častna ambasadorica festivala. Dejala je:

»Spoštovani vsi, iskrena zahvala za to visoko priznanje. Biti častna ambasadorica festivala, pomeni v prvi vrsti služiti ciljem in idealom, ki so skupni vsem nam. Moj prispevek je iskanje odgovora na vprašanje, kako v vsakodnevem življenju najti pravo mesto generaciji v tretjem življenjskem obdobju, kateri pripadam tudi sama, vsakemu posamezniku v njej, da bo čim manj odvisna od dnevne politike, političnih in strankarskih preigravanj, sprememb v sistemu in tranziciji, od birokracije. Da bo lahko zaslužena leta starosti, znanje in modrost, uporabila v svojo in dobrobit mlajših generacij. Prepričana sem, da le medgeneracijsko sožitje, solidarnost in razumevanja ter strpnost med generacijami zagotavljajo varnost, mir in razvoj posameznika in družbe. Ljudi ne delim glede na njihova leta mladosti oziroma starosti, le po njihovem prispevku skupni domovini, Sloveniji, jih delim!

Zavedam se, da naziv ambasadorica pomeni predvsem obvezo, za delo v prihodnje, in v tej prihodnosti so pred

nami vsemi velik izzivi, ki izhajajo iz spreminjajoče se demografske strukture družbe. Tega se zavedamo tudi v Zvezi društev upokojencev Slovenije, ki je največja civilna nevladna organizacija v državi. Od uresničitve zavez v koalicijski pogodbi je odvisno v kakšnem položaju bodo v bodoče starejši v naši družbi. Zato je potrebno prioriteto takoj pričeti aktivnosti za uvedbo dolgotrajne oskrbe in ne šele v drugi polovici mandata. Zaupamo v vlado in v parlament, v njihovo razumevanje položaja starejših in v njihovo voljo po ustvarjanju ter izboljšanju pogojev za dostojno življenje v tretjem življenjskem obdobju. Še enkrat hvala za priznanje in srečno, pa zdravi bodite!«

Letošnji nagrajenci festivala so med društvi postali DU Ajdovščina, med posamezniki pa Jožica Puhar, članica Stokovnega sveta ZDUS, ki ima med mnogimi nalogami tudi skrb za mednarodno sodelovanje naše zveze.

Vsem Društvom upokojencev, posameznikom in njihovim mentorjem številnih sekcij, ki so se predstavile na letošnjem Festivalu, se za njihov prispevek k odmevni predstavitvi ZDUS toplo zahvaljujemo in hkrati opravičujemo za vse morebitne spodrsiljaje. Nasvidenje v letu 2019!

*Alenka Reissner, Marija Orešnik,
Mateja Peršuh, Jožica Puhar,
Boris J. Bregant, Črt Kanoni.
Foto: Toni Krčan in Urška Boljkovac*

Odprti oder



E-storitve za starejše (55+)



Profesor dr. Jože Gričar velja pri nas za pionirja elektronskega opismenjevanja

S sodelavci z ZDUS-a smo se v prvi polovici septembra udeležili posvetovanja o storitvi, ki je za našo generacijo zelo pomembna, toda žal marsikje nedosegljiva. Posvet je organiziral svetovno priznani strokovnjak in častni občan občine Novo mesto, zaslužni profesor, dr. Jože Gričar.

Prisotne razpravljavce smo slišali o tem (žal, mi nismo bili povabljeni, da bi povedali svoje videnje in ugotovitve, ki so nam na razpolago med našimi člani), koliko je narejenega na področju informacijske tehnologije za starejše, kaj nam nudijo banke, kaj lahko vidimo in uporabljamo na straneh Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Direktor Marjan Papež je podal kar pravilno oceno, da mnogo upokojencev nima interneta, obstajajo »sive lise« in, čeprav bi starejši imeli računalnik, ga zaradi slabih povezav in pokritosti terena ne bi mogli uporabljati. Posvetovanje se je nadaljevalo z razlago o e-naročanju, o e-receptih, o računalniških spremljavah bivanja starejših. Tako z Ministrstva za delo kot z Gospodarske zbornice sta predstavnici poudarjali vseživljenjsko učenje, izobraževanje, dolgoživo družbo in sprejeti dokument, predvsem sta poudarjali aktivnosti v vseh oblikah, tudi na področju prostovoljstva.

Tako predstavnica Univerze za tretje življenjsko obdobje kot tudi Slovenskih e-seniorjev sta bili že bolj konkretni, namreč poudarili sta, da je potrebno najprej pristopiti k odstranitvi premnogih fizičnih ovir,

»Po zadnjih podatkih kar 30 % članov ne uporablja računalnika, saj si jih ne morejo kupiti, imajo težave z e-naročanjem, z bankami in knjižicami za pokojnino, za novosti, ki se objavljajo ... V občinah so nam v veliko pomoč župani, ki razumejo težave, poskrbijo za socialno šibke, toda ne povsod.«

saj so določene stvari za mnoge uporabnike zanimive le v konkretni, fizični obliki. Mnoge predstavnice so bile kritične do Zakona o dolgotrajni oskrbi, ki ima dolgo brado, do tega, da za fizioterapijo na domu – tako za nepokretne kot za tiste, od katerih se predvideva ozdravitev in je potrebna kratkotrajnejša rehabilitacija – ni poskrbljeno, saj receptov za izvajanje ni,

ljudje pa iščejo zdravje pri samooklicnih terapijah, ki mnogokrat naredijo več škode kot koristi, denar pa gre! Oglasila se je direktorica Zavoda Vzajemnost, ki je podkrepila problematiko upokojencev s konkretnimi primeri, saj njihova revija oza-vešča ljudi v pisni obliki in vidi, kako želijo ljudje brati. Tudi v NUK ugotavljajo, kako s počasnimi koraki gre naprej informacijska tehnologija na tem področju in menijo, naj ne pričakujemo preveč takoj in zdaj.

Konkreten je bil predstavnik Telekoma, Peter Pustatičnik. Predstavil je projekt, ki ga izvajajo skupaj z nami, saj želimo doseči, da bi poleg naših prostovoljcev, ki ne morejo biti prisotni 24 ur, ravno tako ne svojci, spremljali naše ljudi, ki želijo ostati čim dlje doma. Ideja je, da bi jih 24 ur na dan spremljali preko senzorjev, v primeru težav pa bi bila sprožena takojšnja povezava s tistimi, ki nudijo pomoč. Ugotovili smo, da je mnogo narejenega, ni pa pravih povezav; zavedamo se, da smo le skupaj močni. Zato, kot je poudaril dr. Gričar, posvetovanja nadaljujemo in se srečamo na mednarodni konferenci v aprilu 2019 v Škofji Loki.

In kje so naši člani? Po zadnjih podatkih kar 30 % članov ne uporablja računalnika, saj si jih ne morejo kupiti, imajo težave z e-naročanjem, z bankami in knjižicami za pokojnino, za novosti, ki se objavljajo ... V občinah so nam v veliko pomoč župani, ki razumejo težave, poskrbijo za socialno šibke, toda ne povsod. Na koncu ugotovimo, da so ljudje najbolj veseli stiska roke, prijazne besede in pogleda. V ta, virtualni svet, bodo z lahkoto vstopali znanjci, vendar bodo ostali osamljeni in samcati, saj se z informacijsko tehnologijo, kot je poudaril razpravljavec dr. Božidar Voljč, krhajo medsebojni odnosi in toplota, medčloveška pomoč. V ZDUS si želimo čim več izobraževanj, poznavanj novodobne informacijske tehnologije, vendar z zavedanjem, da je naš program Starejši za starejše na pravi, izjemni poti. Želimo sodelovati na mednarodni konferenci v prihodnjem letu in smo že tu poudarili, da ne želimo biti spet izključeni, kot se je zgodilo tokrat. Želimo predstaviti konkretne izzive in rešitve, ki jih imamo na razpolago, ne iz knjig in razprav, temveč od konkretnih ljudi, s terena, od ljudi, ki rabijo vse – tako informacijsko tehnologijo, še bolj pa prijazen nasmeh in stisk roke. Želimo aktivno vključitev, saj lahko le tako predstavimo dejansko stanje med našimi upokojenci.

Vera Pečnik, foto Č. Kanoni

Domače interesne skupine, mednarodna omrežja in zavzemanje za pravice starejših oseb

Iz analize, ki obravnava primer Slovenije (nadaljevanje iz septembrske izdaje)



Jožica Puhar, članica Strokovnega sveta ZDUS ima na skrbi dobro utečeno mednarodno sodelovanje

Pregled teoretičnih analiz, ki ga je opravila Annie Herro, je odkril pomembnost domačih značilnosti – strukturnih dejavnikov v državi, institucionalnih, kulturnih ali političnih, pri nastajanju vzrokov, zaradi katerih posamezniki in organizacije artikulirajo svoje interese in se angažirajo za transnacionalne pravne norme.

Ob primeru Slovenije in njene smeje podpore konvenciji ter pomenu njene poteze za evropski prostor, se je avtorica odločila, da razišče, zakaj domači igralci, ki ga navadno zaznavamo kot motiviranega z materialnimi interesi, sodeluje v nacionalni kampanji o človekovih pravicah. Trdi, da se to dogaja večinoma zato, ker ga domače strukture, ki so oblikovale svojo identiteto, spodbudijo, da vidi človekove pravice kot osnovne oz. bistvene za poslanstvo organizacije in interese njenih članov. Iz primerjave med Češko republiko in Slovenijo ugotavlja, da različni vzorci prehoda iz starega v nov družbeni sistem

v Sloveniji in na Čehoslovaškem ter njihovi kontrastni režimi v veliki meri pojasnjujejo, zakaj organizacije upokojencev v obeh državah različno pristopajo k pravicam. Češki upokojenci se niso kaj dosti navdušili nad procesom priprave konvencije in možnostmi, da bi v njem tudi sodelovali. Socialni in politični pluralizem, ki je slovensko državo zaznamoval že pred prehodom v parlamentarno demokracijo, je pomenil, da se je Slovenija od konca osemdesetih let bolj prilagodila daljšemu obdobju oz. bodočemu razvoju.

Avtorica je analizirala celoto dogajanj od prvih stikov ZDUS z mednarodno mrežo Help Age International (s kratico HAI) in postopke ter delovanje v okviru njene pobude ADA (Age Demand Action). HAI je svetovno zaveznitvo s sedežem v Združenem kraljestvu, njegovo delo temelji na pravicah. Je eden od največjih, najbolj glasnih in koordiniranih Mednarodnih nevladnih organizacij (MNVO, angl. INGO), ki poziva k podpori za oblikovanje konven-

cije. V ZDUS je to že poznana mreža, saj smo v njenem okviru izvajali projekt za izboljšanje bivalnega okolja.

Omenja sodelovanje bivše predsednice ZDUS na srečanju v Osnabruku v letu 2012, ki ga je organizirala nemška podružnica HAI. Tja je bil ZDUS povabljen na iniciativo Slovenske filantropije, ki je bila najprej animirana, vendar je ocenila, da ima ZDUS večje potenciale za izvajanje vrstnega lobiranja.

To srečanje je zagotovilo ozadje informacij o OEWGGA (Odporna delovna skupina za staranje ZN) in predstavilo različne položaje evropskih držav kar zadeva konvencijo. Poudarilo je tudi vplivne možnosti tega pravnega instrumenta, ki bi lahko izboljšal položaj starejših ljudi tudi na ključnih področjih, kot so socialna varnost, materialni položaj, dolgotrajna oskrba ipd. S temi vsebinami je bila vzpostavljena povezava med konvencijo in cilji organizacij, kot so ZDUS, ki se morda prej niso zavedale pomena takega mednarodnega akta.

Preprosto rečeno, HAI je sprožila domačo kampanjo v Sloveniji. Z aktiviranjem članstva preko njene pobude ADA in preko zbiranja podpisov podpore v tem okviru (v času akcije preko 3000 podpisov) pa je bil pomen procesa razširjen tudi na članstvo in tako ojačana podpora Ministrstvu za zunanje zadeve za nastop v mednarodnem okolju.

ZDUS ni bil edini udeleženec na sestanku v Osnabruku, ki je nato začel ukrepati. Članice omrežja HelpAge v drugih državah, kot so Združeno kraljestvo, Nemčija, Irska, Španija, Danska so prav tako sledile usmeritvam za nadaljevanje pobude, čeprav se mnoge sestanka sploh niso udeležile. V nekaterih državah EU pritiski nevladnih organizacij še niso dali pravih rezultatov, ker je bilo in je še nešteto pomislekov o možnostih uresničevanja obveznosti, ki jih prinaša konvencija. Nekateri utemeljujejo svoja stališča tudi s težavami, ki so jih imeli pri implementaciji Konvencije o zaščiti invalidov. Z neustreznimi ekonomskimi

okoliščinami je tudi Hrvaška utemeljevala svojo rezerviranost do podpore.

Pri predstavitvi pristopa o človekovih pravicah so nekatere organizacije vztrajale, da bi takšen pristop lahko še bolj marginaliziral starejše ljudi in da je nejasno, kako se to vključuje v bolj znani okvir aktivnega staranja. Prav tako so nekateri proces obravnavali kot preveč legalističen.

Kljub tem oblikam odpora pa avtorica ugotavlja, da je okvir človekovih pravic naravno »primeren« za upokojenska združenja, ki se pogosto ukvarjajo z zagotavljanjem gospodarskih in socialnih pravic, socialno varnostjo, zdravjem in ustreznimi stanovanji za starejše osebe. Povezave med temi vprašanji ter človekovimi pravicami so številne države in civilno družbene iniciative poudarile na OEWGA, osvetljene pa so tudi v poročilih nevladnih organizacij, ki so konvencijo zagovarjale.

Odločitev Slovenije je bila pomemben premik tudi za motiviranje drugih držav EU.

Še posebej je pomembno, ker bi morali doseči napredek v Evropi. Glede na mnenje Matee Estrémé, bivše namestnice stalnega predstavnika Argentine pri Združenih narodih in predsednice OEWGA, se v mednarodni skupnosti »ne morejo poga-

jati o instrumentih za človekove pravice na mednarodni ravni brez evropskih držav.« Če »sedijo ob strani«, se vzbuja vtis, da sploh ne bomo dosegli napredka.

Avtorica pravi, da je potrebno opraviti še več raziskav, saj ena ne more dati vseh potrebnih odgovorov. Analizo zaključuje z dvema napotkoma za tiste, ki želijo sodelovati pri zagovarjanju konvencije v Evropi.

Prvič, upokojenske organizacije imajo precejšnjo moč. Takšne skupine imajo potencial in so še posebej vplivne, saj se tudi število upokojenskih političnih strank širom Evrope povečuje. Pojavile so se stranke sivega zanimanja po vseh zahodnoevropskih državah razen Irske, Islandije in Francije ter v skoraj vseh novonastalih demokracijah Srednje in Vzhodne Evrope. Zlasti v Srednji in Vzhodni Evropi so doživele opazne volilne uspehe. HAI se usmerja predvsem na združenja upokojencev. Ta so bogat vir podpore konvenciji. Tako vlogo bi lahko imele tudi druge nevladne organizacije in manjše organizacije, ki nudijo storitve starejšim, ki bi jih zagovorniki angažirali. V tem smislu bi bilo morda dragoceno za **HelpAge International**, da se aktivno vključi v takšne skupine.

Age Platform Europe, največja evropska

NVO organizacija, ki se ukvarja z in za generacije nad 50 let, je pomemben zagovornik konvencije. V svojem članstvu ima vsaj devet nacionalnih združenj upokojencev, čeprav ni čisto jasno, ali ta združenja aktivno delajo na prizadevanjih za promocijo konvencije. Imajo pa velik potencial, ki bi ga veljalo v celoti pridobiti.

Drugič, strategije za mobilizacijo takšnih organizacij in skupin morajo biti dobro premišljene. Utečene in utrjene ideološke sile, zrasle v zgodovini in politiki držav, lahko pojasnijo njihov odpor do konvencije. Taktike za vključevanje organizacij vsebujejo doseganje soglasja skozi razpravo o tem, kako bi lahko človekove pravice veljale za starejše ljudi. Skupinam dajejo odgovornost nad vsebino pravic in se ne osredotočajo samo na poudarjanje merljivih rezultatov, ki bodo vplivali na vsakodnevno življenje starejših ljudi. Avtorica poudarja pomen prilagajanja vključenosti upokojenskih organizacij v vsakem nacionalnem okolju. Tako se povečuje verjetnost, da bodo te spremljale tudi uresničevanje pravic starejših, ki so pomembne za člane in poslanstvo organizacije.

Jožica Puhar, članica Strokovnega sveta ZDUS

Lavreati svetovnega dneva starejših



Ob Mednarodnem dnevu starejših, 1. oktobru, so na evropski ravni razglasili šestnajst posameznikov, ki so se še posebej izpostavili pri boju proti starostni diskriminaciji oz. se proslavili s svojimi dejanji. V veliko čast si seveda štejejo, da sta med temi »šampioni boja za človekove pravice« tudi dva iz Slovenije. Dr. Mateja Kožuh Novak in Tomaž Banovec.



Dr. Mateja Kožuh Novak je profesorica, ginekologinja, nekdanja poslanka DZ RS in nekdanja predsednica ZDUS. Kot predsednica SFPA je dr. Mateja Kožuh Novak dvig-

nila ozaveščenost javnosti o potrebah in pravicah starejših, ki poskušajo povzdigniti svoj glas in jih motivirati za aktivno državljanstvo. V Sloveniji je pomagala širiti idejo o podpori

Konvencije ZN o človekovih pravicah starejših. Bila je članica skupine, ki je uspela povečati reproduktivne pravice slovenskih državljanov pri odločanju o številu svojih otrok in času za vstop v materinstvo s polno podporo države. Kot poslanka Socialnih demokratov se je ves čas svojega mandata borila za pravice žena. »Mi (starejši ljudje) smo tu, tako kot ste tu tudi vi, ki ste mlajši. Zakaj bi bili starejši odrinjeni od družbenega dogajanja? Za družbo je tako razmišljanje predrago. Želimo si priložnosti za višjo produktivnost in učinkovito sodelovanje v družbi!«



Tomaž Banovec je član Strokovnega sveta ZDUS in nepogrešljiv svetovalec mnogih ekspertnih skupin, ki delujejo pod okriljem ZDUS. Njegovo področje dela so pravice do

socialne varnosti starejših, zdravja, vse bolj razširjene revščine in pokojninskih pravic. V času njegovega aktivnega dela kot direktorja slovenskega statističnega urada, je ta korenito posodobil procese državne statistike. Socialna politika se je zlagoma prilagodila slovenski statistični ureditvi. V zadnjih nekaj mandatih je bil glavni pobudnik alternativnih stanovanjskih skupnosti (projekti Aobisand - Helps). Tomaž Banovec je svoje široko znanje uporabil v številnih pomembnih pobudah s predlogi in s strokovno pomočjo pri številnih dokumenti. Nenazadnje je avtor Memoranduma 2018 (s sodelavci), s katerim je ZDUS pozval slovensko politiko, naj vendar prisluhne potrebam starejših in čimprej stori korak k reševanju perečih problemov upokojencev. Pobude ZDUS so bile vnesene tudi v koalicijsko pogodbo aktualne vlade, kar si štejejo za korak naprej v pravo smer. Njegov moto je: »Nobenih odločitev glede upokojencev, brez upokojencev.«

Kakovostno glasbeno staranje

Povzetek

Tretje življenjsko obdobje ali življenje in delo je postavljeno v kontekst glasbenih aktivnosti: zlasti še na področju pihalnih orkestrrov. V ospredju so tako množičnost kot kvaliteta. Te je seveda vedno manj, saj so starostniki med 50. in 85. letom postavljeni v enake kriterije, kot so to intonacija, ritem in fraziranje. V tem so še najbolj predstavljeni slovenski veteranski pihalni orkestri, ki jih je na Slovenskem sedem in štejejo približno 230 glasbenikov. Iz Ljubljane prihaja *Godba ljubljanskih veteranov (GLV)* s prek 50 člani. Doslej so jo vodili Jože Hriberšek, Alojz Zupan, Tomaž Grintal, Viktor Kresnik in Jurij Cizej. Glavna gonilna sila GLV pa je poleg dirigentov njihov predsednik Milan Pavliha, ki je 2005 orkester tudi ustanovil. Klarinet igra v GLV ter tudi v *Kvartetu klarinetov*, edini orkestrski sekciji. Poleg umetniškosti glasbe so največje vrednote teh aktivnosti v procesu staranja vključevanje v razne dejavnosti in vpetost v medgeneracijsko sožitje. Vsak zase si naj prizadeva, da bo tudi v starosti poln modrosti in optimizma še dolgo v dobri fizični ter psihični kondiciji. Kajti tudi v starejših ljudeh lahko mlajši vidijo »modrece«, od njih pridobivajo izkušnje in se od njih učijo, saj so mnogi prava zakladnica informacij.

Uvod

Tretje življenjsko obdobje ali življenje in delo starejše generacije je lahko dobra priložnost za učenje in delo vsega tistega, česar v času (redne) zaposlitve nismo utegnili opraviti. Paleta teh dejavnosti in interesov je nepreštevna, njene (z)možnosti pa enormne. V vseh teh primerih gre za

aktivno staranje. Samo po sebi je logično, da se v primeru obravnave kakovostnega glasbenega staranja še kako in venomer soočamo s pedagogiko, ki jo imamo vsi v zavesti izza svoje rane mladosti, andra-



gogike, v kateri smo nekako po 60. letu, gerontagogike, ki se odvija v maksimalni starosti in ne nazadnje v tanatagogiki, vzgojeslovni vedi. Že kar nekaj časa smo na pragu velike družbene revolucije, t. i. revolucije podaljšanja življenjske dobe človeštva, ki bo še naprej spreminjala vse vidike družbenega in osebnega dogajanja. Aktivno staranje lahko v najširšem smislu razumemo kot neprekinjeno udejstvovanje na socialnem, ekonomskem, kulturnem in družbenem področju. Gre za ustvarjanje pozitivne podobe o aktivnem staranju, ki ga je potrebno še naprej skrbno nadaljevati. Aktivno staranje poleg elementarnih in nujnih življenjskih potreb še najbolj zaznamujejo telesna aktivnost in duševna svežina ter medčloveško sožitje. To pa so vsi po vrsti elementi, ki spodbujajo aktivno staranje. Za vse to so lahko v pomoč ali

celo (družbeno) zadolženi programi nevladnih in vladnih naslovov (v Sloveniji). Med nevladnimi so med drugim *Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje* s programi prostovoljnega dela in *Slovenska*

»Aktivno staranje lahko v najširšem smislu razumemo kot neprekinjeno udejstvovanje na socialnem, ekonomskem, kulturnem in družbenem področju. Gre za ustvarjanje pozitivne podobe o aktivnem staranju, ki ga je potrebno še naprej skrbno nadaljevati.«

filantropija (= človekoljubnost, dobrodelnost) s projektom *Sadeži družbe ter vladni programi e-Vključenost/e-Dostopnost, Vseživljenjsko učenje ter izdelava promocijsko didaktičnega pripomočka »Veseli in ustvarjalni v tretjem življenjskem obdobju.«* Starostniki med 60. (65.) in 85. letom dajejo po nekaterih anketah prednost aktivnemu staranju za vse starostnike. Samostojno opravljanje različnih del jim daje občutek, da se res aktivno starajo. Prav tako jim tudi članstvo v različnih društvih (in skrb za urejen videz) daje občutek, da se aktivno starajo. Zato prav starostniki (skoraj na meji profesionalnosti!) z veseljem mdr. izkoristijo svoj čas za ... druženje, ročne in miselne spretnosti in aktivnosti ter s tem prav sami največ prispevajo k aktivnemu staranju.

Franc Križnar, foto freeimages
(nadaljevanje prihodnjič)

Srečanje naših in porabskih rokodelcev

V ZDUS deluje Komisija za tehnično kulturo, ki že pet let v decembru organizira rokodelske delavnice v hotelu Delfin v Izoli za vse rokodelce v okviru ZDUS. Namen takih delavnic je ohranjanje kulturne in tehnične dediščine, prenos znanja in izkušenj na sovrstnike in druge generacije, predvsem pa na mlade, ter spodbujanje samozaupanja in aktivnega staranja starejših. Z rokodelskimi delavnicami uvajamo sistem prenašanja znanja od ljubiteljskih mojstrov na mentorje, ki

bodo pridobljeno znanje prenašali na sovrstnike in mlade v svojih društvih in okolju.

Na vsakih rokodelskih delavnicah v Izoli sprejemamo sklepe za aktivnosti rokodelcev v naslednjem letu. Lani smo sklenili, da bomo poleg ostalih razstav v Sloveniji organizirali tudi srečanje s Porabskimi rokodelkami v Monoštru. Povezali smo se s predsednico Društva porabskih slovenskih upokojencev v Monoštru, Klaro Fodor, in se dogovorili o izvedbi srečanja z rokodelskimi delavnicami, kulturnim pro-

gramom domačega DU in ogledom turističnih in kulturnih znamenitosti Monoštra za rokodelce iz Slovenije. Srečanje je potekalo v torek in sredo, 11. in 12. septembra, v hotelu Lipa v Monoštru. Iz Slovenije je prišlo 53 rokodelcev in rokodelk iz 26 DU (Črnomelj, Domžale, DPS, Dvor, Grosuplje, Hrastnik, Jesenice, Kamnik, Kranj, Kropa, Litija, Mengeš, MORS, Naš Dom Dob, Novo Mesto, Ormož, Paka pri Velenju, Pirniče, Radlje ob Dravi, Šentilj, Šmartno pri Slovenj Gradcu, Trebnje, Velenje, Višnja Gora, Žabnica, Žirovnica). Srečanja so se



Skupinska fotografija pred hotelom Lipa v Monoštru

udeležili tudi minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazd Žmavc, predsednik ZDUS Janez Sušnik, predsednica PZDU Pomurje Vijola Bertalanič, generalni konzul RS na Madžarskem Boris Jesih, zastopnica Slovencev v madžarskem parlamentu Erika Koleš Kiš, glavna urednica časopisa Porabje Marijana Sukič, direktorica hotela Lipa Anita Vajda in 105 udeležencev – rokodelcev. V torek popoldan so na hotelski terasi potekale delavnice, ki so jih vodili rokodelci in rokodelke iz Slovenije in članica DPSU Monošter. Na njih

je sodelovalo 67 rokodelk in rokodelcev iz Slovenije in članice DPSU Monošter. Nekaj delavnic je bilo tudi na temo čebelarstva, ki je naša rdeča nit rokodelskih aktivnosti v letošnjem letu. Izdelovali so rože iz koruznega ličkanja, nakit iz različnih materialov in v različnih tehnikah – ogrlice, prstane, darilno embalažo, polstene čebele, kvačkane torbe, priponke, vezli prtičke in slikali na steklo. V edini delavnici namenjeni samo moškim pa so ti izdelovali zanimive zapestnice. Za medgeneracijski most smo na dve delavnici povabili tudi 10 učencev

iz DOŠ Jožefa Košiča iz Gornjega Senika, ki so pod vodstvom naših mentoric izdelali mucke in medene voščilnice. Rokodelke gostiteljice so pripravile tudi čudovito razstavo njihovih izdelkov, v večernih urah pa so gostitelji pripravili pester kulturni program, kjer so nastopili člani njihove folklorne skupine, pevskega zbora in igral-ske skupine. Pridružili so se nam minister Gorazd Žmavc, predsednik ZDUS Janez Sušnik, zastopnica Slovencev v madžarskem parlamentu Erika Koleš Kiš in generalni konzul RS Boris Jesih. Branko Suhadolnik je predstavil potek vseh aktivnosti za izvedbo tega srečanja, program pa je povezovala Klara Fodor.

Naslednji dan si je večina naših udeležencev srečanja ogledala turistične in kulturne znamenitosti Monoštra (ogled filma o Porabju, cerkev Marijinega vnebovzetja, muzej Avgusta Pavla in mesto Monošter), celotno dogajanje pa je popestril naš harmonikar. Vsak udeleženeec je prejel še majico in svojo priponko. Naj dodam, da je bilo srečanje tudi medijsko zelo odmevno, saj so številni Slovenski in Madžarski mediji temu dogodku posvetili precej pozornosti. Izvedbo srečanja sta podprla tudi Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu in ZDUS.

Besedilo in foto, Branko Suhadolnik

Ljubiteljski mojstri predstavili svoje izdelke



Pozdravni nagovor predsednika Janeza Sušnika, ob njem Branka Bizjan in levo Tomaž Skulj, oba iz organizacijskega odbora.

Nekaj dni po zaprtju f3žo so se v veliki sejni sobi ZDUS zbrali rokodelci – ljubiteljski mojstri in mojstrice, kjer so organizacijskemu odboru rokodelskih delavnic v Delfinu 2018 predstavili svoje izdelke.

Zbrane je pozdravil predsednik ZDUS Janez Sušnik in jim zaželel veliko uspešnega ustvarjanja in deljenja znanja v

njihovih društvih upokojencev po Sloveniji. Dodal je, da podpira njihovo delo in bo skušal po svojih močeh pomagati, da se ta dejavnost razvija in širi po društvih. Letošnja tema rokodelskih delavnic v mesecu decembru v hotelu Delfin so bile čebele. Kar sedemnajst ljubiteljskih mojstrov in mojstric je organizacijskemu odboru predstavilo svoj izdelek, način iz-

delave, čas izdelave in potrebne materiale, ki jih potrebujejo za izdelavo. Videli smo majhen medoviti vrt, poslikave čebel na kozarcih za med, panjske končnice v servijni tehniki, polstene, kvačkane, klekljane čebele, pletene košarice v oblikah satja, nosilno režico za medene kozarce, darilne vrečke in cule s čebelami in vrsto različnih izdelkov na temo čebel. Skupaj s komisijo so si natančno pogledali vsak izdelek, morda le kaj dodali ali odvzeli izdelku. Končno oblikovane izdelke bodo ljubiteljski mojstri in mojstrice na decembrskih delavnicah v hotelu Delfin prenesli vsak na petnajst mentorjev, ki bodo ta znanja naprej prenašali v svojih društvih upokojencev. Milena Dimec je pripravila kratko predavanje o tem, kako pravilno voditi delavnico, kako se predstaviti, pripraviti ves potreben material in komunicirati z mentorji. Polni ustvarjalne energije so se razšli, si zaželeli zdravja in veliko ustvarjanja do skupnih delavnic decembra v hotelu Delfin.

Branka Bizjan, foto Janez Strojčan

Likovni umetniki v Rogaški Slatini



Oskar Sovinc je neutrudni mentor našim likovnikom

Likovna kolonija je kulturni projekt, ki že šesto leto zapored poteka v Rogaški Slatini v organizaciji Zveze društev upokojencev Slovenije (ZDUS) v sodelovanju z Vilo Ana Rogaška Slatina, Hotelom Delfin Izola ter ob podpori Zavoda ZPIZ in Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti.

V Rogaški Slatini je 15 umetnikov ustvarjalo likovna dela na tematiko »Ivan Cankar«. Svoja dela so prikazali na likovni razstavi v avli Kulturnega centra Rogaška Slatina, kjer bo na ogled do konca tega meseca. Razstavljali so člani društev upokojencev iz vse Slovenije. V kulturnem programu, ki ga že vrsto let pripravlja Leonida Došler iz OI JSKD Rogaška Slatina so nastopili: Moški pevski zbor Rogaška Slatina in Zlate strune (v sestavi: Petra Boršič citre, Nika Boršič kitara, Eva Belcer vokal in njihov mentor Zvonko Podkoritnik). Ema Tibaut, vodja kolonije, je v svojem nagovoru poudarila, kako važno je druženje likovnikov in ni skrivala ponosa nad njihovimi umetninami, hkrati pa se je zahvalila mentorju Oskarju Sovincu za strokovno pomoč. Pohvalam in čestitkam se je pridružila še Nina Golob, direktorica Hotela Delfin Izola. Druženje so zaključili z obljubo, da se naslednje leto znova srečajo v Vili Ana v Rogaški Slatini.

Besedilo in foto, Milenka Blažević

Vespa

Vespa je pramati vseh današnjih skuterjev. Porojena v italijanski Pontederi leta 1946 je omogočala dostopno mobilnost v Evropi, porušeni med vojno. V naslednjih desetletjih jo je izpodrinil avtomobil, a je bila vse bolj priljubljena med mladimi. Tudi Hollywood ni mogel brez nje – klasika *Počitnice v Rimu* z Audrey Hepburn in Gregoryjem Peckom je večna. V 60. letih je na globalno pot zapeljala prva Primavera, znanilka sprememb, mladosti, upornišтва in porajajoče se ekološke ozaveščenosti.

Vespa je nastala leta 1946 pod vodstvom aeronavtičnega inženirja Corradina D'Ascania, ki je projekt izpeljal za **Enrica Piaggia**. D'Ascanio se je sprva pritoževal, sovražil je namreč motocikle, češ da so čokati, umazani in nezanesljivi. Morda je bil izziv še toliko večji, zasnovati je moral preprost, dostopen, zanesljiv in tudi ličen motocikel, ki ga je takratna obubožana poveljna Italija zelo potrebovala. Majhna kolesa, vzmetenje in namestitev motorja so omogočili veliko prostora za noge voznika, okvir so razširili v zajetne zaščite za noge, razširili še krmilo in nastal je zelo praktičen, za vožnjo nezahteven skuter. Nenavaden in čokat malo kolesnik pa je Enrica Piaggia spomnil na oslo, tako je MP6 dobil ime vespa – osa.

Skuterji, ki so jo zaradi nižjih cen, nekaj večjih koles in sodobnejše zasnove prehiteli v prodajnih številkah, so pravzaprav njeni potomci. Izdeluje jih tudi vespini oče - **Piaggio**, od takrat pa vespi v tej hiši pripadata posebno mesto in posebna blagovna znamka znotraj piaggia – kot denimo beetle pri volkswagnu, 911 pri porscheju in kar (bo nekoč v prihodnosti ali pa že zdaj) pomeni golf pri volkswagnu. V njeno čast in v čast posla so v Piaggio izdelali vespo 946, ki oblikovno delno spominja na prvo vespo. Izjemen primerek je tudi drag, natanko devet tisoč evrov stane pri nas.

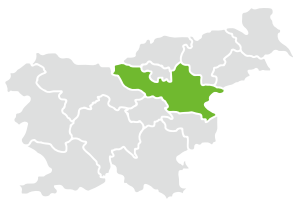


1946



2018

Sicer pa si lahko novo vespo danes omislite za 2.250 evrov, kolikor stane 50-kubična dvotaktna vespa. Celo slovita vespa PX je ostala v ponudbi in je natanko takšna kot pred tremi desetletji.



CELJSKO

Predsedniki celjskih DU skupaj v Izoli

Konec septembra so hotel Delfin v Izoli skupaj obiskali predsedniki (ali njihovi namestniki) večine društev upokojencev celjske pokrajinske zveze. Z direktorico hotela Nino Golob in vodjo prodaje Dašo Ždrnja so se pogovarjali o poslovanju hotela in njegovi pestri ponudbi za upokojence, s podpredsednico ZDUS Vero Pečnik pa o delu ZDUS, s podarjem na novostih na področju organiziranja slovenskih upokojencev.

Seveda je bilo srečanje predvsem priložnost za izmenjavo izkušenj pri vodenju društev upokojencev, del časa pa so namenili tudi programu Starejši za starejše, ki ga je predstavila celjska pokrajinska koordinatorica tega programa Ivanka Tofant. Trenutno je na celjskem v program vključeno 33 društev, s približno 400 prostovoljci, a to je le polovica društev. Predsednike društev, ki še niso pristopili k programu, je takole nagovorila: »Večina tukaj zbranih nas je že stopila v jesen življenja, ki prinaša marsikaj. Lahko so lepi trenutki, lahko je pa tudi bolečina, posebno takrat, ko se med nas pritihotapi še bolezen. Vendar mi vsi, ki smo tukaj zbrani, smo še aktivni in verjetno se sploh ne zavedamo, kako dragocen je ta naš program. Dokler smo še pri močeh, lahko sami poiščemo pomoč, če pa ta čas zamudimo, smo lahko popolnoma odvisni od drugih. Kar veliko se jih pogrezne v težave, ne da bi kdo zaznal, kako hudo jim pravzaprav je. Zato je vsak, ki lahko pomaga, nadvse dobrodošel. Živimo čedalje dlje, razmere pa za nas starejše niso nič kaj obetavne, zato pozornosti do najbolj ranljivih, kar starejši in bolni vsekakor so, ni nikoli dovolj. Ne smemo dovoliti, da ta čudoviti program obstane, ampak ga s skupnimi močmi poskušajmo širiti še v tista društva, ki se niso odločila, da se nam priključijo. S strani prostovoljcev je bilo že ogromno storjenega v prid starejših in veliko odkritih težav je bilo s pomočjo ustreznih služb rešenih. Tisti, ki še niste z nami, si težko predstavljate, kaj vse je ta program prinesel starejši populaciji!«

V nadaljevanju jim je cilje in sam program tudi podrobno predstavila, vse v želji, da vzpodbudi zavedanje o koristnosti programa za vse starejše od 69 let, ne le za člane društev, in pritegne v prostovoljstvo tudi tiste, ki se doslej zanj še niso odločili.

Besedilo in foto, Milena Brečko Poklič



Udeleženci so se zbrali v predavalnici in prisluhnili podpredsednici ZDUS, Veri Pečnik

Srečanje prijateljev s Krasa in Zgornje Savinjske doline v Nazarjah

V okviru praznovanja občinskega praznika občine Nazarje, 18. septembra, je to običajno prazni teden dogodkov in kulture predvsem za tamkajšnje upokojence, ki se združujejo v matičnem društvu, ki ga vodi predsednica Vera Pečnik ob pomoči podpredsednika Janeza Štiglica.

Ko so predstavniki občine Nazarje v letu 2017 z občino Miren Kostanjevica na Krasu podpisali listino o prijateljstvu in sodelovanju, po bratenju po domače, sta prijateljske vezi vzpostavili tudi društvi upokojencev obeh občin. Po letošnjem spomladanskem obisku nazarskih članov DU pri Kraševcih, je okrog 50 članov DU Miren Kostanjevica sprejelo povabilo da obiščejo Nazarje in Mozirski gaj. Pri gradu Vrbovec jih je sprejel prvi Vrbovecan, plemič Konrad I. Vrbovski, za njim pa še skupina vodstva gostiteljske občine ter DU Nazarje.

Ko se spoštovanje veseli dejanj in sodelovanja na dolgi rok

Župan Matej Pečovnik in predsednica upokojencev Vera Pečnik sta nagovorila goste na čelu z županom Mavricijem Humarjem, ob tem pa so pod grajskim obokom gradu Vrbovec zapeli nekaj starih slovenskih pesmi pevci **Kokarski lončarji** (po nekdanjem izdelovanju lončenih izdelkov v tem kraju ob reki Dreti). Sledil je še sprejem na razgledni ploščadi gradu Vrbovec, kjer so med 1. svetovno vojno prav v tem gradiču in kolibah ob njem, živeli mirenski begunci, ki jih je z rodne zemlje spodila vojna vihra. Tu so se udomačili, odprli čevljarstvo zadruško in po pisanju publicista Aleksandra Videčnika do vrnitve v svoj kraj, navezali socialne stike. Nastale so mešane družine, vezi in spomini pa so ostali vse do današnjega dne. Od tod tudi stikano prijateljstvo, ki bo poslej živelo kot dokaz, da je ljudem v stiski in vojnih agonijah potrebno pomagati, ne pa gojiti egoizma in ljudomrzništva. Hvaležnost je izrazil tudi predsednik DU Miren Zdravko Stanič, ki se je v imenu vseh zahvalil za gostoljubje Nazarčanov.

Skupaj so se spomnili beguncev iz Mirna, ki so v Nazarjah našli zatočišče

Vsi skupaj so si nato ogledali Muzej lesarstva in gozdarstva Vrbovec pod strokovnim vodstvom direktorice Barbare Šoster Rutar ter njene sodelavke, etnografski muzej v znamenitem nazarskem **Bohačevem kozolcu** – toplarju, ter kasneje še ves cvetoči Mozirski park cvetja v sosednji občini Mozirje. Gostje so bili ob družabnem srečanju na ranču Burger že zelo utrujeni, a tudi zelo veseli nad izjemnim gostoljubjem in spoznavanjem lepote Zadrečke in dela Zgornje Savinjske doline ter bogate etnografske in kulturne dediščine doline gozdov in lesa. Že zdaj se tako eni kot drugi, po besedah predsednika DU Miren Zdravka Staniča, veselijo ponovnih skupnih srečanj in druženj, Vera Pečnik pa je v svojih nagovorih poudarila pristnost



Plus Gostitelji in gostje skupaj na gasilski sliki v Gradu Vrbovec

druženja ter veselje, da so prav upokojenci obeh občin prvi, in to s protokolom, uresničili načrtovano sodelovanje in prijateljstvo.

Besedilo in foto, Jože Miklavc

Meddruštveno tekmovanje v Andražu

Društvo upokojencev Andraž je prispevalo svoj delež k praznovanju Občine Polzela, saj je v petek, 28. septembra, na športnem igrišču v Andražu organiziralo meddruštveno tekmovanje upokojencev iz Pokrajinske zveze društev upokojencev Celje in PZDU Velenje.

Ob lepem sončnem vremenu se je tekmovanja udeležilo 198 tekmovalcev iz 16 društev. Prišli so tudi tekmovalci iz pobratenega društva Sv. Urban Desternik. Tekmovalci so nastopili ekipno v moški in ženski konkurenci v štirih disciplinah: pikado, kegljanje s kroglo na vrvici, metanje obročev in streljanje z zračno puško. Prve tri uvrščene ekipe pri moških in ženskah so prejele medalje, prva tri najboljša društva pa pokale občine Polzela, ki jih je podelil podžupan Igor Pungartnik. Člani vseh ekip so se pomerili po svojih najboljših močeh. Pri streljanju z zračno puško je bila pri moških najboljša ekipa DU Žalca in pri ženskah ekipa DU Vrbja, pri metanju obročev ekipi DU Levec in Griže, pri pikadu DU Ponikva in Ostrožno ter pri kegljanju moška ekipa DU Šentilj in ženska ekipa DU Andraž. Po skupnem rezultatu moških in ženskih ekip je bilo prvo DU Ponikva (114 točk), drugo DU Andraž (106 točk) in tretje DU Velenje (50 točk). Ob prijetnem druženju smo več kot uspešno zaključili letošnje tekmovanje upokojencev in si zaželeli, da se naslednje leto zopet srečujemo na meddruštvenih tekmovanjih.

Besedilo Jože Krk, foto Franc Oder



Obiskovalci so bili nad slišanim in videnim navdušeni

Današnja Splošna bolnišnica Jesenice, ki so jo odprli tistega leta, je bila takrat najodobnejša ne le v Jugoslaviji, pač na vsem Balkanu. Tistega leta je bilo registrirano hokejsko društvo Jesenice in že naslednje leto so »železarji« postali jugoslovanski prvaki. Dokončan je bil jez HE Moste in kar je bilo takrat najvažnejše za vse Jugoslovane, ne le Jeseničane, ukinjene so bile živilske kartice ...

V vseh teh letih je društvo delovalo na več lokacijah, a vedno v dobro članov. V vseh teh desetletjih so pripravili nešteto kulturnih, glasbenih, športnih in drugih dogodkov, tečajev tujih jezikov, razstav, plesnih prireditev, proslav, več kot 50 let pa že deluje tudi moški pevski zbor. V zadnjih letih so svojo dejavnost razširili tudi z obiski pri starejših občanih, čeprav niso člani matičnega društva. V vabilu so zapisali, da na osrednjo prireditev vabijo vse, ki bodo, ali so v letošnjem letu dopolnili 70 in več let. »Vaša generacija je v vseh oblikah prostovoljnega dela in samoprispevkov za izgradnjo javne infrastrukture največ prispevala k temu, kar še danes služi skupnim namenom, za kar bi se vam radi zahvalili na osrednji prireditvi.« so zapisali.

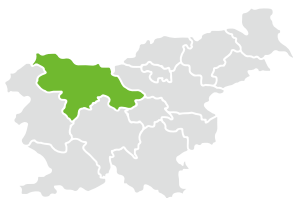
Boris Bregant je uvodoma pozdravil vse navzoče v gledališki dvorani, nato pa nanizal prehojeno pot, ki so jo tlakovali njegovi predhodniki, da so Jesenice danes postale to, kar piše na velikem panoju, ko se pripeljemo v mesto. *Mesto jekla in cvetja!*

Slavnostni govornik na akademiji je bil Ivo Vajgl, evropski poslanec. Seveda se ni mogel ogniti nagradi Državljan Evrope, ki jo je lani prejel program ZDUS Starejši za starejše, Evropskemu parlamentu pa ga je predlagal prav Vajgl ob podpori Igorja Šoltesa. »Vesel sem, da sem lahko nocoj tukaj, med vami, kar si štejem v čast, saj sem konec koncev eden izmed vas« in nadaljeval, »najtežja reč na svetu je, če te doletijo leta, ti pa si osamljen in izžet od življenja.« Besede, nad katerimi bi se moral zamisliti vsakdo, ki na lokalni ali državni ravni kroji prijaznejši jutri vsakega od slovenskih upokojencev. Akademije se je udeležil tudi predsednik ZDUS Janez Sušnik, ki je najprej vsem čestital za jubilej, ni pa pozabil dodati, da je jeseniško DU eno izmed najaktivnejših in najbolje organiziranih. Predsednik DU Boris J. Bregant je v svojem nagovoru nanizal prehojenih sedem desetletij društva, ni pa pozabil omeniti tistih nalog, ki so v preteklosti predstavljale izziv društvu, do aktualnih, saj so se ves čas spreminjale in prilagajale potrebam starejših občanov Jesenic.

»Danes izvajamo preko trideset dejavnosti. Prednjačijo seveda športno rekreativne, enak poudarek pa namenjamo kulturi, izobraževanju, vse bolj pa tudi socialnemu položaju starejših in medgeneracijskemu sodelovanju. Trudimo se, da bi pritegnili čim več prostovoljcev za organizirano delovanje, zato tudi skušamo vplivati na spremembo ustrezne zakonodaje. Tako naš praznik praznujemo predvsem delovno, z nocojšnjo prireditvijo pa tudi svečano,« je še dodal ob



Ženska ekipa v kegljanju



GORENJSKA

Sedem desetletij DU Jesenice

V nabito polnem gledališču Toneta Čufarja na Jesenicah je 28. septembra Društvo upokojencev pripravilo svečano akademijo ob svojem sedemdesetletnem jubileju. Tisto, kar je sledilo, je bilo bolj ali manj v znamenju okroglih števil. Od 70, 80, 90 do 100. Ampak za začetek se raje vrnimo v leto 1948, ko je bilo društvo ustanovljeno, zdajšnji predsednik Boris J. Bregant pa je »šele« dobro začel obiskovati hram učenosti.

koncu svojega nagovora. Navzoče je pozdravil tudi predsednik PZDU Zasavje Janez Malovrh, saj sta Trbovlje in Jesenice pobrateni mesti. Čestital je vsem za visok jubilej društva in prenesel pozdrave zasavskih upokojencev Jeseničanom.

Na prireditvi so ob bučnem odobravanju publike dvema člani-cama podelili listini častnih članic DU Jesenice. Albina Seršen jo je prejela za desetletno vodenje mesečnih srečanj z znanimi posamezniki in družinami iz domačega okolja in v tem desetletju



Stoletna članica DU Jesenice Ivanka Gašperin je prejela posebno priznanje ki ji ga je izročil predsednik DU, Boris J. Bregant

se je takih srečanj nabralo za okroglih sto. Toliko, kolikor let je v letošnjem juniju dopolnila druga prejemnica častne listine, Ivanka Gašperin. Sicer pa so v društvu nad vse ponosni na najstarejšo članico, 108 letno Kristino Tarman, ki je ena najstarejših Slovenk. V kulturnem delu svečane akademije so nastopili: *Moški pevski zbor DUJ, pod vodstvom Mire Mesarič, Ženski pevski zbor DU Javornik – Koroška Bela Večerna zarja, pod vodstvom Francija Richterja, Simfonični orkester Glasbene šole Jesenice, Skupina Seniorke, članice GTČ Jesenice in Pihalni orkester Jesenice – Kranjska Gora.*

Besedilo in foto, Črt Kanoni

Društvo upokojencev Tržič je slovesno počastilo 70-letnico

»Starost je čudovita priložnost človekovega uresničenja, globoke sreče in izpolnitve.« S tem citatom doktorice Anamarije Kejžar je Društvo upokojencev Tržič svoje člane in prijatelje povabilo na proslavo ob 70-letnici društva, ki je bila v petek, 28. septembra, v Osnovni šoli Bistrica pri Tržiču.

Ob jubileju so izdali tudi zbornik **70 let našega popotovanja**, ki se je, kot je v uvodniku zapisala sedanja predsednica Zvonka Pretnar, začelo 1. avgusta 1948 v Društvu upokojencev Slovenije in se leta 1975 oblikovalo v samostojno društvo. Bilo je zelo razgibano obdobje: šli so skozi različne družbene sisteme, dve državi in vrsto statusnih sprememb, vendar je društvo ohranilo svojo mladost, energijo, učljivost in solidarnost. Predvsem je bilo teh 70 let potovanje k sočloveku. Poti so vodile skozi različne športne, humanitarne, kulturne in izobraževalne dejavnosti. V zadnjem obdobju so dodali še varstvo starejših v prometu, računalniške delavnice, Besedarije, projekt Starejši za starejše, pa še kaj bi se našlo. Cilj vseh pa je isti: druženje, pomoč in solidarnost. Se pa temu cilju ne bi niti približali, če ne bi bilo prostovoljk in prostovoljcev, ki vodijo, organizirajo in pomagajo v vseh društvenih dejavno-

stih. Samo lani se je nabralo skoraj 5.800 ur prostovoljnega neplačanega dela. V društvu je približno 90 prostovoljcev, ki animirajo več kot 400 članov, da so aktivni na vseh omenjenih področjih. Najbolj obiskane so športne in izletniške ter pohodniške aktivnosti, malce manj, pa vendar še vedno veliko, je tudi udeležencev kulturnih prireditev, posebej zadovoljni pa so, da nekateri njihovi člani svoja občutja zapišejo in jih delijo z njimi na literarnih večerih, t. i. Besedarijah.

Osrednja slavnostna govornica na jubilejni slovesnosti je bila dr. Anamarija Kejžar, direktorica Doma Petra Uzarja Tržič, ki je v svojem nagovoru čestitala članom DU Tržič in poudarila, da s svojim delovanjem v skupnosti družijo in povezujejo ljudi, z bogatimi aktivnostmi pa prispevajo k bolj prijetnemu in zdravemu staranju. Ustavila se je tudi ob težavah, ki jih prinese starost, in ob posledicah standarda, ki omogoča, da stari in mladi ne živijo več skupaj – ampak to ni vedno dobro, saj nekateri starejši zaradi tega živijo sami, osamljeni, zgodi se, da jim celo voda zmrzne, da nimajo za kurjavo ... edini obiskovalci so včasih prostovoljci, socialne oskrbovalke in poštar. Omenila je tudi problem trajnostne oskrbe, vendar glede na to, da je 70-letnica DU svečan dogodek, čas za veselje, ni želela nadaljevati s politiko in težavami, ampak je z veseljem spregovorila o tem, da so v Domu Petra Uzarja skupaj z Društvom razvili eno zelo lepo zgodbo. Člani pogosto prihajajo v Dom na obisk k stanovalcem. Mnogo je prostovoljcev, ki imajo pogovorno skupino, pevski zborček, različne kulturne krožke ... ogromno aktivnosti, s katerimi dajejo še naprej svojo ljubezen, svojo roko prijateljstva, svojo roko pomoči. Vsem skupaj se je zahvalila, ker delajo ta dejanja iz srca in z dobro voljo. Iskreno pa se je zahvalila tudi predsednici Zvonki Pretnar, ki ji je velikokrat dala kakšen nasvet, njihovo dosedanje sodelovanje pa je prineslo rezultate tako v Tržiču kot v Društvu upokojencev.

Predsednik ZDUS Janez Sušnik je v nagovoru poudaril, da je bilo DU Tržič, ki je izjemno močno, vedno v ponos Gorenjske in v ponos Slovenije. Zaželel jim je, da še naprej ostanejo v taki kondiciji, kot so. Ob tem je izpostavil tudi predsednico Zvonko Pretnar, saj je ena bolj učinkovitih predsednic v Sloveniji, ki zna tlakovati poti svojim članom, jih podpira, dela odlično klimo med Občino in Društvom ter ostalimi društvi v Tržiču, pa tudi znotraj ZDUS in PZDU Gorenjske. Ob jubileju je DU Tržič podelil veliko plaketo ZDUS, z enakim priznanjem pa je počastil tudi župana Občine Tržič, Boruta Sajovica, ki je veliko naredil za DU in sploh za upokojence v Tržiču.

Ob jubileju je vsem čestital še predsednik PZDU Gorenjske Zdravko Malnar. V svojem nagovoru je med drugim izpostavil, da je za uspešno delo društva pomembno, kakšne pogoje ima za delo – tukaj pride do izraza sodelovanje z lokalnimi dejavniki in lokalno skupnostjo. Čestital je in se zahvalil županu občine Tržič, da lokalna skupnost in DU delajo z roko v roki. V nadaljevanju se je društvu zahvalil za opravljeno delo, predsednici pa izročil še plaketo Pokrajinske zveze, ki jo le-ta podeljuje društvom ob okroglih jubilejih – je pa to malce posebna plaketa v obliki majolke. **Župan Borut Sajovic se je zahvalil za priznanje, ki, kot je dejal, ni namenjeno njemu, temveč vsem njegovim sodelavcem in Domu Petra Uzarja pa tudi ravnatelju in članom Društva, zato, ker se imajo »fajn« in radi skupaj delajo ter ustvarjajo. Ponosen je na podatek, da so skupaj in v sodelovanju z Domom Petra Uzarja močno povečali pomoč na domu. Ob jubileju pa je v zahvalo za dosedanje delo predsednici Zvonki Pretnar podelil še priznanje župana občine Tržič.**

Priznanj pa na slovesnosti ni prejelo le DU Tržič kot slavljeneec, ampak je gospa Pretnar podelila tudi društvena priznanja nekate-



Udeleženci prireditve, župan Tržiča Borut Sajovic, predsednik ZDUS Janez Sušnik in predsednik PZDU Gorenjska Zdravko Malnar

rim institucijam, s katerimi odlično sodelujejo na izobraževalnem, kulturnem in športnem področju. To so OŠ Bistrica, Glasbena šola Tržič, Knjižnica dr. Toneta Pretnarja in Dom Petra Uzarja. Slovesnost ob 70-letnici DU Tržič so s kulturnim programom obogatili pevski zbor DU Tržič pod vodstvom Staneta Bitežnika, kvartet godal Violaske iz Glasbene šole Tržič ter dva avtorja, ki sta od leta 2013 sodelovala na Besedarijah.

Slavica Bučan, foto Anton Frantar

Zeliščarska razstava in zeliščni vrt v Moravčah

Zadnjo soboto v juliju je Zeliščarska sekcija pri DU Moravče pripravila dvodnevno razstavo zelišč in izdelkov. Na ogled so postavili različna zelišča, ki jih članice in člani sekcije gojijo doma, nekaj pa tudi v zares prekrasem društvenem zeliščnem vrtu. Še več je bilo razstavljenih izdelkov, od čajev do krem in tinktur, ki jih sami pripravljajo iz zelišč. Na programu ob odprtju razstave so sodelujoče in obiskovalce pozdravili predsednica DU Moravče, Vojka Rebolj, predsednica zeliščarske sekcije, Elka Cerar, ter moravški župan Martin Rebolj, dogajanje pa so popestrili tudi z glasbo. Mladi harmonikar Žiga Svetlin je navdušil s pesmijo *Ko boš prišel, zmeraj prinesi mi rože*.

Rože, predvsem tiste, ki pomagajo človeku k boljšemu zdravju duše in telesa, so bile tema razstave. To je ob odprtju izpostavila tudi Vojka Rebolj, ki je obiskovalce spomnila na dobro staro misel, da »za vsako težavo rož'ca rase.« Danes se, po njenem mnenju, premalo zavedamo tega. Toda njihova Zeliščarska sekcija se tega zaveda. Oni gojijo zdravilna zelišča, jih sadijo in nabirajo tam, kjer ni škropljeno s pesticidi in iz njih delajo razne čaje, mazila, tinkture, mila in podobno. Sicer pa so v društvu na to sekcijo, kot je v nadaljevanju izpostavila predsednica, zelo ponosni. Njeno vlogo in pomen pa so prepoznali tudi na Občini Moravče, zato so ji letos na akademiji ob občinskem prazniku slovesno podelili občinsko priznanje.

19 let že v DU Moravče deluje Zeliščarska sekcija, to je bila njihova 15. razstava. Zadnja štiri leta sekcijo vodi prizadevna Elka Cerar, gospa, ki zelišča naravnost obožuje in si brez njih ne zna predstavljati življenja. 70 let se že ukvarja z zeliščarstvom, v tem času pa si je nabrala ogromno znanja in izkušenj, ki ji še kako prav pridejo tudi pri vodenju sekcije in negovanju zeliščnega vrta, za katerega skrbi s še dvema članoma sekcije, zasadili pa so ga pred tremi

leti na pobudo moravškega župana in predsednice DU Moravče. V lepo urejenem vrtu, nanj so v društvu izjemno ponosni in ga z veseljem pokažejo vsem, ki jih zelišča zanimajo, imajo zasajenih okoli 60 različnih zelišč, ob vsakem je tablica z imenom. Člani sekcije, trenutno je aktivnih 18, občasno pa se jim pridruži še predsednica društva, so bolj ali manj samouki, svoje znanje, ki so ga pridobili z leti, pa nadgrajujejo z izobraževanji, ki jih organizirajo vsako leto. Marsikaj novega in koristnega se naučijo tudi na ekskurzijah v kraje, kjer imajo zeliščne vrtove; letos na primer so obiskali Zeliščni center Grgarske Ravne pri Novi Gorici. Nekdaj so menda verjeli, da nas pod posteljo raztreseni venci ognjiča varujejo med spanjem in nam uresničujejo sanje. Ne vem sicer, če to res drži, bo treba preizkusiti, zagotovo pa drži, da nam zelišča pomagajo, da izboljšamo svoje zdravje, so obvezen dodatek ali okusna popestritev hrane, vedno bolj priljubljena je zeliščna kozmetika. Elka Cerar ima o zeliščih in pripravi izdelkov iz njih ogromno znanja, ki ga z veseljem deli tudi z mladimi. Pred dvema letoma na primer jo je na domu obiskala šolska skupina – skupaj so delali kreme, kuhali čaj in si ogledali njen zeliščni vrt, letos je šla pa ona v šolo otrokom predstaviti zelišča. Sicer pa se DU Moravče oz. njihova predsednica z ravnateljico tamkajšnje osnovne šole že dogovarja za bolj organizirano sodelovanje, saj je res škoda, da bi se bogato znanje, ki ga gospa Cerar in ostali člani Zeliščarske sekcije imajo, izgubilo. Na delavnicah, ki bi jih organizirali, bi te informacije delili med mlade – veliko jih je, ki jih to zanima.

Slavica Bučan, foto Vojka Rebolj



Po prelepi Moravški dolini je dišalo po arcnijah

Starejši pešci varni v prometu

V torek, devetega oktobra, je ZDUS z Javno agencijo Republike Slovenije za varnost prometa in v sodelovanju s PZDU Gorenjske na Kokrici pri Kranju organizirala delavnico »Starejši pešci varni v prometu«. Namen delavnice je bil ozaveščanje udeležencev o pomembnosti varne udeležbe starejših pešcev v cestnem prometu.

Udeležence delavnice, glede na priporočilo jih je bilo nekaj več kot 30, je pozdravil predsednik PZDU Gorenjske Zdravko Malnar, izvajalci pa so bili predstavnik ZDUS in vodilni delavci Policijske postaje Kranj. Najprej so teoretično predstavili, kako se morajo



JAVNA AGENCIJA
REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARNOST PROMETA

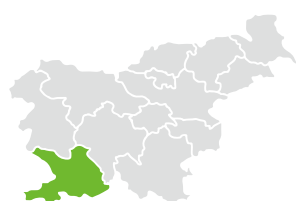
vozm^o
PamETno
AGENCIJA ZA VARNOST PROMETA

pešci obnašati na prometnih površinah, pokazali in obrazložili pa so tudi ravnanja posameznikov, ki so lahko nevarna zanje in za druge udeležence v prometu. Predvsem so bili udeleženci delavnice navdušeni nad izvajanjem policistov, ki so neposredno iz prakse predstavili tematiko, vse pa so tudi podkrepili s filmi in komentarji. Po teoretičnem delu so si ogledali policijsko civilno vozilo z vgrajeno posebno opremo za nadzor prometa in se nato odpeljali še na prometne površine v mesto Kranj, kjer so spoznali ravnanje pešcev na kritičnih točkah prometnih površin. Policisti so odgovarjali na vprašanja udeležencev in jim nazorno pojasnjevali pravilno ravnanje pešcev v prometu. Udeleženci so prejeli odsevne pripomočke od trakov in kresničk do drugih priprav, pomembnih za to, da se pešci v prometu dobro vidijo. Iz ankete, ki so jo izpolnili, pa je jasno razvidno, da so bili zelo zadovoljni, saj so pripisali kar nekaj svojih opažanj, in sicer: »Policisti so predstavili tematiko preprosto in razumljivo. Nam samo koristijo take delavnice za osvežitev spomina. Dobili smo veliko novih informacij. Delavnice, predvsem predpise in prometne znake, je treba nujno približati ljudem v društvih. Za širše obveščanje bi bilo primerno v krajši obliki organizirati delavnice po društvih. Tako finančno kot s predavatelji in društvom pomagata ZDUS in PZDU.« Priporočilom udeležencev delavnice velja prisluhniti, saj bo tako tematika res približana večjemu krogu ljudi.

Besedilo in foto, Zoran Rink



Udeleženci so zavzeto prisluhnili predavanju



JUŽNA PRIMORSKA

Izlet v neznano je bil tokrat obisk Rovinja

»Potujmo, spoznavajmo kulturne znamenitosti doma in po svetu« so teme, ki smo si jih zastavili upokojenci DU Piran v letnem programu izletništva. Letošnji že peti izlet v »neznano« nas je vodil na ogled Rovinja in Pazina in šele na avtobusih je devetdeset popotnikov izvedelo, kam smo namenjeni. Pot nas je vodila mimo mejnega prehoda Sečovelje in Dragonja do počivališča »Bačva«, kjer smo pobrali simpatični vodički in šli na ogled Pazina, nato pa na degustacijo vin, sira, oljčnega olja in medu, k zasebnemu pridelovalcu. Ogledali smo si še znamenitosti starega mesta in cerkve v Rovinju. Niti dež in nevihta nas

nista zaustavila, saj smo vedeli, da sledi zabava na kmetiji »Bani« pri Pazinu. Tu so nas prijazni gostitelji pričakali s harmoniko, aperitivom in domačim kosilom. Najbolj strastne plesalce so ob živi glasbi zasrbele noge in so poskočno zaplesali. Čas je prehitro minil in potrebno se je bilo posloviti od gostiteljev, saj so začeli pripravljati prostor že za nove goste. Med potjo domov smo se poslovili od vodičk in se peljali proti naši deželici. Na avtobusih si je privoščil humoristično zabavo in pripovedoval šale kar sam predsednik društva.

Udeležence je tudi seznanil z aktivnostmi, ki čakajo društvo do konca leta. 9. novembra bo zadnji letošnji izlet nekam na Dolenjsko, tja, kjer bomo srečali Sv. Martina, 20. decembra pa sledi še srečanje s starejšimi (+80, 85, 90 in več) v Portorožu.

Predsednik se je zahvalil šoferjema za varno in prijetno vožnjo, organizatorjem izleta za lepo izpeljan izlet, vsem upokojencem pa zaželel veliko zdravja in še veliko druženja in podobnih srečanj ter potepanj.

Besedilo in foto, Zdravko Taškar



Še fotografija kot dokaz, da smo bili zares v osrčju Istre

Ob svetovnem dnevu starejših

Dan starejših, 1. oktober, je mednarodni dan vseh, ki so dopolnili 65 let. Ta dan je posvečen ozaveščanju širše skupnosti o značilnostih in posebnosti starejše populacije. Društvo upokojencev Pivka vsako leto pripravi v Krpanovem domu v Pivki prireditve ob »svojem« dnevu.

Letos smo za temo prireditve izbrali pojem medgeneracijsko sodelovanje. S 1. oktobrom se začne tudi teden otroka, ki ima letos poudarek na kvalitetnem preživljanju prostega časa. Vsi starejši smo bili nekoč mladi in teh dni se radi spominjamo. V kvalitetno preživljanje prostega časa otrok smo velikokrat vpeti dedki in babice. Letošnjo jesen smo se povezali z Vrtcem Pivka, saj jim bomo v sodelovanju z VGC Pivka izdelali unikatne igrače. Zato so na prireditvi prvi nastopili otroci; z vzgojiteljicama Marijo Štavar in Katjo Ronzullo nam je skupina Žogabend pripravila razigran nastop, ki je navdušil občinstvo. Krožek beremo skupaj se je z nastopom poklonil pesniku Cirilu Zlobcu, Ženski pevski zbor pa je zapel dve pesmi. Osrednji del prireditve je bil pogovor s psihologinjo OŠ Pivka Leo Želko Pašić in direktorico Doma upokojencev Postojna Alenko Curk. Obe sta strokovnjakinji in poznavalki obeh generacij. Razložili sta značilnosti, prednosti in težave obeh življenjskih obdobij ter nakazali smer, v katero bi se morale razvijati delovanje družbe. S 1. oktobrom začnemo tudi novo sezono Bralne značke za upokojence Občine Pivka. Predstavili smo novo zloženko z naslovi literarnih del in pogoji za udeležbo. Tudi letos



Osrednji pogovor prireditve

bomo brali do svetovnega dneva knjige, 23. aprila prihodnje leto. Večer je s pesmijo zaključila klapa Škvadra. Z domačimi in dalmatinskimi pesmimi so poželi bučen aplavz. S prireditvijo smo želeli povedati, da smo vsi ena generacija, le na različni razdalji do cilja. S povezovanjem in sodelovanjem pa lahko obogatimo mladost in olajšamo starost.

Besedilo in foto, Jožica Knafelc



SEVERNA PRIMORSKA

Rokodelska razstava

Društvo upokojencev Kanal vsako leto, že od leta 2002 dalje, ob Mednarodnem dnevu starejših pripravi razstavo ročnih del. Na razstavi vedno postavijo na ogled svoje izdelke tudi otroci iz vrtca in učenci OŠ Kanal, ki tudi nastopajo v kulturnem delu prireditve. Otvoritev razstave je vedno zadnji petek v septembru in je odprta en teden v Gostišču Križnič. Na predlog komisije za tehnično kulturo pri ZDUS je DU Kanal letos organiziralo prvo skupno razstavo rokodelcev Društev upokojencev severnoprimorske pokrajine (tako smo jo poimenovali), ki naj bi

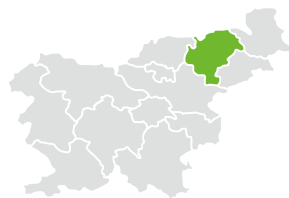


Pred samo otvoritvijo so organizatorji pripravili krajši kulturni program

tudi postala tradicionalna, postavljalo pa naj bi jo vsako leto drugo društvo upokojencev iz PZDU SP. Na letošnji razstavi sodelujejo: DU Deskle - Anhovo, DU Trnovo - Lokve, DU Miren, DU Ajdovščina, DU Renče, DU Vrtojba in DU Kanal ter OŠ in vrtec Kanal. Na slovesni otvoritvi razstave, ki se jo je udeležilo veliko ljudi, so poleg predsednika Društva upokojencev Kanal prisotne nagovorili še župan občine Kanal, predsednik PZDU SP, ravnateljica OŠ Kanal, predsednik komisije za tehnično kulturo pri ZDUS Andrej Jus in član organizacijskega odbora rokodelskih delavnic pri ZDUS Tomaž Škulj. Kulturni del programa pa so sooblikovali učenci OŠ Kanal.

Nabor razstavljenih izdelkov od kar 70 razstavljalcev je res velik in pester: od lesa, kamna in do tekstila. Vsak izdelek zase je ume tna in v sebi nosi neko sporočilo tistega, ki ga je naredil, in zanj porabil nešteto ur svojega prostega časa. Naslednje leto naj bi podobno razstavo organiziralo Društvo upokojencev Ajdovščina.

Marija Marinič, foto Franc Komac



ZGORNJE PODRAVJE

Razstava ročnih del marljivih žena

Hedvika Uran: »Zanimanje za ročna dela je med mladimi vse manjše, zato tone v pozabo del bogate tradicije naših babic.«

V okviru Zgornje podravske pokrajinske zveze društev upokojencev Maribor (ZPZDU) je bila sredi oktobra v dvorani KS Razvanje pri Mariboru tradicionalna, že deseta razstava ročnih del, ki so jih spletle, izvezle, nakvačkale, stkale, sešile, naslikale in na ogled postavile pridne roke članic osemnajst društev upokojencev tega področja. »Naše društvo je bilo v letu 2008 prvi organizator tovrstne razstave, v letu 2009 smo pripravili še drugo, letos pa nam je pripadla čast, da organiziramo prav deseto razstavo,« je povedala Inge Krunic, predsednica Društva upokojencev Razvanje.



Obiskovalci so si z zanimanjem ogledovali razstavljen ročna dela in številne je zanimalo, ali so naprodaj

Velika dvorana tamkajšnje KS je tri dni sijala od umetelnih unikatnih izdelkov, v katerih izdelavo je bilo vložena veliko znanja in nešteto ur dela. Kdor zna ceniti prte, prtičke, nakit, jopice, rokavice, nogavice, copatke za najmlajše in skulpture iz najrazličnejših materialov, ve, da gre za umetnost, ki izhaja iz nacionalne in tudi družinske tradicije. Moški spol sta zastopala dva razstavljavca skulptur iz kovine.

»Žal je med mladimi vse manj zanimanja za tovrstna ročna dela in tako tone v pozabo del naše bogate tradicije, dediščina naših babic. Danes imajo mladi pač drugačne interese,« je povedala Hedvika Uran, vodja ročnodelske sekcije razvanjskega društva upokojencev. Kljub temu je medgeneracijsko sodelovanje v kraju živahno, saj je bila v istem času v Domu društva upokojencev Razvanje na ogled razstava izdelkov otrok iz vrtca in učencev podružnične osnovne šole Franceta Prešerna iz Maribora.

Viljem Šetar, ki vodi komisijo za tehnično kulturo pri ZPZDU: »Komisija ugotavlja primernost razstavnega prostora, drugih omejitev za organizacijo razstave pa ni. Želimo si, da bi sodelovalo čim več društev, da bi lahko razstavo vsako leto organiziralo drugo društvo. Težava je le, ker nimajo vsa društva na voljo primernih razstavnih prostorov.«

Irena Ferluga, foto Viljem Šetar

Znanja ni nikoli dovolj

Bistriški upokojenci smo še vedno zelo vedoželjni, zato nekajkrat na leto organiziramo predavanja z različnimi temami. Vsa so zanimiva in dobro obiskana.

V septembru se nas je petintrideset zbralo v prostorih centra za starejše Metulj in pozorno smo poslušali predavanje na temo



VOZIM VARNO IN PREUDARNO. Predavanje smo organizirali skupaj s Svetom za preventivo v cestnem prometu Občine Slovenska Bistrica. O tej vedno aktualni temi je govoril Marjan Peljhan in s svojim prijetnim nastopom pritegnil našo pozornost. Čeprav smo že dolgo vozniki, smo izvedeli veliko novega, saj se tudi na tem področju marsikaj spreminja. Spoznali smo nekaj novih prometnih znakov, utrdili in obnovili smo svoje vedenje o varni vožnji, predvsem o vožnji po krožiščih. Predavatelj pa nas je opozoril na najpogostejše napake, ki jih delamo vozniki. Zanimivo predavanje smo pozorno poslušali, vmes še kaj vprašali, da sta dve uri vse prehitro minili.

Besedilo in foto, Rozalija Špes



OSREDNJE-SLOVENSKA

40 letnica OZDU Ljubljana – Vič Rudnik

Dan pred začetkom uradne jeseni so se v športni dvorani Krim na Galjevici na Rakovniku zbrali na svojem srečanju Upokojenci območnega združenja Ljubljana Vič – Rudnik, ki je sicer članica MZU Ljubljana. Dvorana je bila nabito polna, kar je bilo seveda za pričakovati, saj je glavni »mecen« matičnega DU Krim nihče drug kot ljubljanski župan, Zoran Jankovič.

Pred uradnim in svečanim dogodkom so »Ljudski pevci« DU Krim, ki jih vodi zborovodkinja Štefka Nemanič zapeli slovensko himno. Zbrane, kakih petsto se jih je zbralo na proslavljenem rokometnem parketu, je nato pozdravil in nagovoril predsednik DU Krim **Peter Ilenič**, ki se je zahvalil pokroviteljem in vsem upokojemcem, da so se odzvali vabilu k druženju. Za njim je spregovoril predsednik OZDU Ljubljana Vič – Rudnik **Stanislav Hribar**, ki je orisal 40 letno zgodovino združenja in predstavil dejavnosti, ki so pri njih še najbolj v ospredju. Pred mikrofonom je nato stopil župan MOL **Zoran Jankovič**, ki ga je dvorana, še preden je uspel reči dober dan, nagradila z bučnim aplavzom. Po tem, ko je izrekel čestitke za prehojeno 40 letno pot OZDU, je dejal, da se čuti kar malo



Zoran Jankovič predaja priznanje MOL predsedniku OZDU Ljubljana Vič Rudnik, Stanetu Hribarju

»domačega,« saj je prišel v dvorano v spremstvu kar dveh Marjanov. Svojega tasta (Marjan Virant) in predsednika MZU, Marjana Sedmaka, tako da sploh ni bilo dileme, ali naj se udeleži srečanja ali ne. V nadaljevanju je orisal vse nekdanje uspehe rokometišč Krima v tej dvorani in se dotaknil uspešno zaključenih projektov mesta. Od športa, izobraževanja, sociale in zdravstva. Ljubljana v tem trenutku vodi kar 150 projektov, skoraj vse pa z evropskimi sredstvi.

Sledil je kulturni program, ki so ga s svojimi nastopi obogatili številni upokojenski pevski zbori in folklorne in plesne skupine, ter podelitev priznanj za požrtvovalno in predano delo posameznikom. Prireditve sta se udeležila še podpredsednica ZDUS Mija

Pukl, podpredsednica MZU Anka Tominšek in predsednik MZU Marjan Sedmak, ki sta zbrane prav tako nagovorila.

Besedilo in foto, Črt Kanoni

Z dobro voljo nad zapuščena korita

Upokojene pedagoške delavke so v Ljubljani vzele resno sobotno akcijo Očistimo Slovenijo. Pred Mercatorjevim supermarketom v Štepanjskem naselju je vrsta betonskih korit, za katere nihče ne skrbi. Tako Snaga kot Mercator se izgovarjata drug na drugega,



Staro, puščeno zemljo smo zamenjali z novo črnico

zato so korita že dolgo zarasla s suho travo, polna pločevink, praznih škatlic cigaret in drugo šaro pred sicer lepo urejenim mestnim parkom. V soboto so pridne upokojske roke vse to počistile, nasule novo zemljo, ki so si jo izprosile pri Kmetijski zadruzi Dobrunje, kjer so dodali še nekaj sadik in že cvetočih lončnic, nekaj pa jih je podaril zasebni prodajalec zelenjave. Dve uri dela, na koncu pa dober občutek in obljuba, da bodo odslej upokojenke kar same skrbele za nikogaršnja korita.

Besedilo in foto Lada Zei



DOLENJSKA IN BELA KRAJINA

Letovanje na Hvaru

Ko se poletje pri nas počasi končuje in se že spogledujemo z jesenjo, pride čas, ko se člani našega društva vsako leto odpravimo na letovanje. Letošnja destinacija je bil otok Hvar, Stari grad in hotel Lavanda. Zbrali smo se prvo uro srede, 5. 9. 2018, pred Pizzerijo Briški in se veseli, malce zaspani in polni pričakovanj, odpeljali proti jadranskemu otoku, ki je po številu sončnih dni med prvimi v Evropi. Tudi mi smo upali na lepo vreme in že sončno jutro v Splitu, ko smo se vkrcali na trajekt, je nakazovalo, da bo pred nami vroč teden.

Dve uri vožnje na trajektu sta minili v prebujanju, tako da smo bili ob pristanku v Starem gradu že vsi dodobra razpoloženi. Z Re-



Dopustniki pred hotelom Lavanda

laxovima vodnikoma Poldko Čas in Kristijanom Laznikom smo se odpeljali do hotela, kjer nas je pričakala pijača dobrodošlice, pridružil pa se nam je tudi glasbenik Jože Kovač, ki je v času našega letovanja skrbel za dobro razpoloženje in plesno glasbo ob večerih. In kaj smo počeli ves teden? Po začetnem spoznavanju hotelskega kompleksa, plaže in okolice, se je pričelo druženje, sončenje in kopanje, kartanje, nekateri so čas izkoristili za pohode, drugi pa preprosto za lenarjenje in počitek.

Jutra so se pričenjale z vodeno telovadbo, dneve pa sta s športnimi igrami popestrila naša animatorja Poldka in Kristijan. Večeri so bili seveda namenjeni glasbi, plesu in veselemu druženju. Organizirane so bile tudi karaoke, v sosednjem hotelu Arkada pa smo imeli 2x čajanko. Prvič smo na delavnici s Slavico izdelovali klobučke, drugič pa smo srečo preizkusili na tomboli. V nedeljo smo se odpeljali na ogled mesta Hvar. Naš prvi postanek je bila mestna trdnjava Fortica (ital. Fortezza - trdnjava), ki leži okoli sto metrov nad mestom in je simbol burne zgodovine mesta. Trdnjavo so začeli graditi leta 1282 iz sredstev od prodaje soli in je služila obrambi mesta. Dograjevali so jo skozi naslednja stoletja (današnja oblika je dobila v 16. stoletju) vse do druge polovice 19. stoletja, ko je mesto izgubilo vojno strateški pomen. Zapuščena je ostala vse do leta 1971, ko so jo obnovili v turistični objekt. Sledila je vožnja do samega mesta, ki je nastalo na temeljih grškega Dimosa. Mesto je menjalo številne gospodarje, pečat pa so mu vdihnili domači in tuji arhitekti ter tako ustvarili »spomenik - dragulj skrit v času«, navdih številnim umetnikom in cilj petičnih turistov. V ponedeljek je sledil celodnevni izlet. Vkracali smo se na 18 metrov dolgo leseno barko »Joan« in se odpeljali do Peklenskih otokov. Ime *Pakleni otoci* izhaja iz besede »paklina«, to je borova smola, ki se je nekoč uporabljala za popravilo čolnov in ladij. Med panoramsko vožnjo okoli otokov smo se ustavili v uvalah Mlini, Palmižana in Sv. Klement. Postanke smo izkoristili za plavanje in kosilo, seveda pa ni šlo brez veselega prepevanja, saj nas je spremljal tudi Jože s kitaro. Tako ali drugače, na soncu ali v senci, v morju ali na obali, na sprehodih ali v ležalnikih, na plesišču ali ob njem, preživeli smo čudovit teden in dočakali sredo, ko se je bilo potrebno vrniti domov. Tolažili smo se s pregovorom »Povsod je lepo, a doma je najlepše,« pa vendar so nam misli vseeno uhajale »kam pa drugo leto?«

Hvala agenciji Relax, animatorjema Poldki in Kristijanu, Jožetu za glasbo ob večerih in nenazadnje voznikoma Prevozništvu Mrgole, da je za nami nepozabno letovanje.

Se vidimo drugo leto!

Besedilo in foto, Barbka Bižal Kolar

Balinarski (Garzarollijev) memorial

Postojnsko društvo upokojencev je v zeleni balinarski dvorani ter na balinišču BK Postojna izvedlo že 38. Garzarollijev memorial v spomin na dolgoletnega predsednika društva. Garzarolli je bil predsednik z najdaljšim stažem in sicer od 1968 do 1979, bil pa je tudi dolgoletni direktor Postojnske jame in prav on je položil temeljni kamen za našo čudovito Zeleno dvorano pred 40 leti.

Nastopilo je 14 ženskih ter 10 moških trojk iz Slovenije in sosednje Hrvaške. Vse nastopajoče so pozdravili Postojnski župan Igor Marentič ter podžupan Andrej Berginc in predsednik DU Postojna, Franc Koščak. Sodnika te prireditve sta bila znana balinarja Ante Bašič in Adam Dekanj. Zanimivo je, da so v obeh kategorijah zmagali domačini. Pri ženskah je ekipa nastopala v postavi Ana Debevec, Liljana Božič, Pavla Muhič in Elvira Poljšak. Drugi je bil Rakek, tretja Sežana in četrti Piran. V moški konkurenci je ekipa DU Postojna nastopila v postavi: Ante Bašič, Boris Borovina, Emil Kragelj



Zmagovalke na Garzarollijevem memorialu s predsednikom DU Postojna Francem Koščakom

in Janez Križman. Druga je bila Ajdovščina, tretja Vipava, četrti pa Ilirska Bistrica. Najboljše ekipe so prejele pokale, člani ekip

pa kolajne, ki jih je podelila predsednica športne komisije DU Postojna, Meri Uhelj. Športno društvo Epic, foto Postojna.si

Tudi Pirančani so balinali



Skupna slika z županom

DU Piran že vrsto let goji prijateljstvo in druženje z društvi južne Primorske. DrugEGA oktobra so tako organizirali že tradicionalni balinarski turnir na baliniščih na Belem križu. Turnirja so se udeležile ekipe DU Pivka, Postojne, Vipave, Koper - center, Sežana in domače ekipe.

V prijetnem, prijateljskem vzdušju, se je turnir odvijal pod taktirko vodje tekmovanja Zdravka Taškarja. V dramatičnem finalu, kot bi ga režiral Hitchcock, je pri ženskah

v dodatnem obratu zmagala ekipa DU Postojna proti DU Vipava z rezultatom 9 : 8. Nič manj dramatičen ni bil boj za 3. mesto, ko je domača ekipa po dodatnem obratu premagala ekipo DU Pivka z rezultatom 7 : 6. Pri moških je ekipa Postojne premagala Vipavo z 10 : 5, v malem finalu pa je Pivka premagala Sežano s 13 : 3. V igri bližanja k balinu je pri ženskah zmagala Elda Hvala - DU Piran, pri moških pa Jožko Doles - DU Pivka. Prisotne je pred začetkom turnirja obiskal in nagovoril župan občine Piran,

g. Peter Bossman, in jim zaželel še vrsto let rekreacije in druženja. Predsednik DU Piran se mu je zahvalil za obisk in pomoč in ga povabil, da se jim ob upokojitvi pridruži pri balinanju.

Turnirja so se udeležili tudi pohodniki DU Piran, ki so prehodili pot od Lucije na Beli križ, se okrepčali in nato peš napotili v dolino. Nastopajoči na turnirju so si zaželeli veliko zdravja in še vrsto prijateljskih srečanj in druženja na podobnih turnirjih.

Besedilo in foto, Zdravko Taškar

Odprto prvenstvo v taroku

Športno društvo Epic iz Postojne je v hotelu Epicenter izvedlo 22. odprto prvenstvo Primorsko - Notranjske regije v taroku, ki se ga je udeležilo 24 igralcev in igralk iz devetih slovenskih društev.

Sočasno je potekalo tudi tekmovanje za memorial v taroku v spomin na dvanajst pokojnih igralcev Fiegla, Lipolta, obeh Lavričev, Miliča, Repiča, Pelana, Česnika, Grila, Smrdelja, Groznika in Žorža. Zmago je slavil državni prvak Alojz Markič, drugi je bil Vinko Berce, tretji Edvard Progar, četrti Bojan Humar, peto mesto je zasedel Tomo Petelin, mesto za njim pa Matej Kraševc. Med ženskami je bila najboljša Monika Fele. Najboljši igralci so prejeli kolajne in praktične nagrade.

Skorajda brez počitka od »vražjih podobnic« pa je sledil deseti turnir za trinajsto klubsko prvenstvo. Dobil ga je Kraševc iz Cerknice, ki je slavil že tretjič zapored. Drugo mesto je zasedla Simona Bajc iz Postojne, tretji pa je bil državni prvak Alojz Markič iz Nove Gorice. Do šestega mesta so se raz-



Najboljši trije odprtega prvenstva v taroku

vrstili Humar Postojna (4.), Likar Pivka (5.) in Stegel (6.). Po desetem turnirju premočno vodi Bojan Humar pred Kraševcem,

Steglom, Markičem in Tisljem. 11. krog bo na vrsti 6. novembra.

ŠD Epic, foto digital Studio

Začenja se dopisna strelska liga

Postojnsko ŠD Epic je tudi letos razpisalo dopisno strelsko ligo, tokrat že dvainštirideseto po vrsti in trideseto invalidsko ligo z zračnim orožjem, puško in pištolo v vseh kategorijah. Predvideno je šest kol v dopisnem delu tekmovanja, v katerih

morajo ekipe in posamezniki rezultate pošiljati v Postojno na naslov društva. Prvo kolo je predvideno že 27. oktobra. Deset najboljših ekip in posameznikov se bo uvrstilo v finale, ki bo na ljubljanskem strelišču v aprilu prihodnjega leta.

Najboljši štirje bodo prejeli kolajne in nagrade.

Naslov za pošiljanje prijav je ŠD Epic (Edvard Progar), Kosovelovo 8e, 6230 Postojna ali pa po e-pošti na naslov: edvard.sd.epic@gmail.com

OBVESTILA

ZDUSPLUS

Rokodelke in rokodelci

V postopku je razpis za mentorice in mentorje – udeležence rokodelskih delavnic v Delfinu v Izoli od 10. do 14. decembra 2018. Razpis je bil objavljen na spletni strani ZDUS in poslan po elek-

tronski pošti vsem DU in številnim rokodelcem po Sloveniji. Organizator sprejema prijave samo po elektronski pošti. V primeru, da niste prejeli elektronske informacije o razpisu, pridobite podatke

o razpisu v vašem DU ali na spletni strani ZDUS. Dodatne informacije dobite tudi pri Branku Suhadolniku, tel.: 041 665 719, e-pošta: branko.suhadolnik@telemach.net ali bsuh.rdo@gmail.com



Je potovanje z vlakom bolj sproščeno?



Kot vitalni upokojenci je parna lokomotiva s potniškimi vagoni še vedno v primerni formi

Prav tako kot vsako potovanje, izlet, strokovno ekskurzijo, osebne prevoze na določeni relaciji, je potrebno skrbno načrtovati tudi vožnje z vlakom. Vseeno, ali gre za lokalne prevoze s še starimi potniškimi kupeji ali super moderne hitre in udobne vlake, je za starejše potnike prevoz z vlakovnimi kompozicijami lahko udoben, varen in po svoje privlačen. Po namestitvi, ki je običajno manj »stisnjena« kot v avtobusih, je možno občasno stati v notranjosti kupeja, se oprezno sprehajati po hodnikih, koristiti sanitarije, v udobnejših sodobnih vlakih pa celo koristiti minimalne gostinske usluge. Vse je odvisno tudi od relacije potovanja, dolžine in trajanja le tega ter še od drugih okoliščin. Če potujemo individualno, družinsko ali v manjših skupinicah, se moramo praviloma organizirati sami ter spremljati potovanje v sodelovanju z osebjem, spremljevalcem vlakovne kompozicije.

Pozor, zmikavti so na preži

Ker se na takšnih potovanjih še pogosteje dogajajo tatvine, saj nepridipravov nikjer ne manjka, je potrebno dragocene predmete, prtljago, denarna sredstva ter dokumente skrbno hraniti in nadzorovati. Osebe železnice ne more biti odgovorne za posledice, čeprav je znano, da s svojo prisotnostjo, nadzorom in sodelovanjem storijo tudi v tem pogledu veliko. Osebe z zdravstvenimi hibami in težavami se morajo s spremljevalcem dogovoriti za morebitno sodelovanje in pomoč takoj ob

vstopu na peron ali vlak, da je kasneje lažje vzpostaviti stik. Običajno na vlakovne kompozicije jemljemo s seboj v kupe vso prtljago (razen, ko gre za specialno, v naprej prijavljeno tovorjenje, npr. koles, večjih potovalnih torb in nahrbtnikov, ali celo kupljenega tehničnega blaga in športnih rekvizitov, športnega orožja, smučarske opreme ipd., kar moramo najaviti že ob nakupu vozovnic ter pristojbine za prtljago in manjši tovor na prodajnem mestu ter osebju potniškega vlaka, postajni transportni službi in izjemoma tudi odpravniku vlakov). Slovenske železnice so organizirane tako v tehničnem kot kadrovskem smislu kot ena bolj kredibilnih državnih institucij, saj je pri njih red in discipliniran pristop do izvajanja poslanstva, prevoza potnikov in blaga osnovna zakonitost.

Dobra organiziranost potniških prevozov je tudi porok za varnost

Tudi relativno majhno število železniških nesreč, če odštejemo številne, ki jih povzročijo vozniki drugih motornih vozil (križišča s cesto) predstavlja vrednoto in brezskrbnost potovanja. V diplomskem delu študenta Višje strokovne šole za promet Boža Zalaznika smo odkrili tudi točno precizirane službene dejavnosti sprevodnika na potniških vlakih, ki delujejo v prid in dobro počutje potnikov. V pravih osebja so predstavljena sprevodniška transportna opravila na vlakih za prevoz potnikov, sodelovanje pri odpravi vlaka, skrb za varnost vstopanja in izstopanja,

obveščanje po ozvočenju ter varno in udobno potovanje. Predstavljene so nevarnosti na vlakih in zunaj njega, opravljanje zavornih preizkusov, večšine komuniciranja. Opisana je tudi službena obleka, ki sprevodnika identificira kot predstavnika SŽ, podrobno pa je opisan tudi turnus, razpored opravljanja sprevodniške službe. Navodilo 121 zajemajo predpise, ki urejajo prevoz potnikov na Slovenskih železnica: vrste vozovnic, sredstva za delo, mednarodni in notranji potniški promet, pregledovanje prevoznih izkazov in prodajanje vozovnic na vlakih, sodelovanje pri odpravi vlaka, zagotavljanje varnosti potnikov v železniškem prometu na potniških vlakih, nudenje pomoči pri vstopu in izstopu potnikov, posredovanje informacij na zahteve potnikov, izvajanje potrebnih premikalnih del (v primeru izrednega dogodka), pregled higienske in tehnične ustreznosti garnitur, ostale naloge po naročilu nadrejenega, na postajah in postajališčih, kjer ni ustreznega osebja tudi opravljanje zavornih preizkusov. Vse to je le del izvajanja železničarske službe in prevozov v železniškem prometu, ki je lahko za ljudi, tudi starejše, primerna možnost cenovno konkurenčnega potovanja.

»Že dneve, in tedne, in leta stojim na postaji in čakam kot toliko drugih na **vlak, ki prihaja.**«

Temu ni tako kot v Pestnerjevi lepi pesmi, saj je potrebno čakati na vlak le nekaj minut, a je dobro znano, da vlak ne čaka, ker ima natančno določen vozni red, ki ga mora upoštevati vsak vlakovodja, v novejših vlakih »pilot«, saj je kljub sodobni telekomunikaciji in več drugim sistemom obveščanja, signaliziranja in izogibanja drugim kompozicijam na progah, osnovna politika varnosti točnost in brezhibno spoštovanje le z voznimi redi načrtovanih postankov. To pa pomeni tudi manjšo skrb potnikov ter občutek varnosti. In ker vlak stoji samo enkrat, nazaj se ne vrača in je točen kot ura, se moramo tako vsakodnevni kot občasni potniki zavedati, da je točnost lepa čednost in brezpogojna nujnost, če želimo s točno določenim vlakom sploh potovati. A je red poplačan, ko se človek namesti v udobne naslanjače in se lahko posveti ogledu bežeče okolice, branju knjige, rahlemu dremežu ali kramljanju s sopotniki, če si le-tega želijo. Pa udobno potovanje želimo.

Besedilo in foto, Jože Miklavc

V začetku tega meseca smo obeležili mednarodni dan starejših. Dan, ko se upravičeno vprašamo, kakšni smo kot družba in kakšni kot država. Ali res razumemo, kaj pomeni biti starejši, se spopadati z vsemi težavami in preprekami, da bi živeli kakovostno starost? Se zavedamo, da je to prihodnost vseh, da to ni nekaj silno oddaljenega, temveč dejstvo, ki te doleti, če imaš srečo? Dočakati starost je svojevrsten privilegij.

Veliko si moral storiti za to, pa ne samo preživeti, temveč tudi ustvariti, trdo delati, skrbeti za družino, za dobre odnose v skupnosti. Zastaviti sebe in dobro ime, da bi ohranil zemljo, potomstvo, vrednote in vero. Vsak verjame v nekaj, vsi pa želimo preživeti čas, ki nam je dan, na dostojen in dostojanstven način in dati družbi in okolici največ, kar zmoreš.

In ko se ozremo nazaj, se včasih vprašamo, družbi smo nekaj dali in vanjo prispevali, zdaj pa želimo jesen življenja preživeti tako, kot smo živeli dotlej, s spoštovanjem in razumevanjem. Saj ne zahtevamo preveč, če prič-



kujemo, da bo družba prepoznala naš prispevek? Je danes res tako bogokletno pričakovati, da nam družba in država povrneta naše delo in nam omogočita, da ne živimo na pragu ali celo pod pragom revščine, da uživamo pravico do dolgotrajne oskrbe, do pomoči v socialnih in duševnih stiskah?

Zbuditi se je treba, ne samo prvega oktobra, ampak vsak dan, in priznati, da je starost čas, ko se mora človeku povrniti njegov trud, ki ga je izkazal v letih, ko je bil na vrhuncu moči in energije.

In zakaj pišem v prvi osebi?

Zato, ker me samo nekaj jeseni loči do jutra, ko bom sam sebe spraševal, ali sem storil vsaj nekaj za to, da dobijo starejši svojo vrednost v družbi. Ker ne želim, da bi bilo prepozno, pozdravljam geslo »Nič o starejših brez starejših!« in objubljam, da bom naredil vse, da ga bodo bolje razumeli v krogih, do katerih glas ljudstva prepogosto ne seže več.

Ne pozabimo: starejši so tudi naša prihodnost.

Evropski poslanec, dr. Igor Šoltes

Jože Rebernak Pepi

Zapustil je Šaleško pokrajinsko zvezo DU z dobrimi obeti za nov mandat

Jože Rebernak iz Šoštanja, rojen v burnem času druge svetovne vojne leta 1942, član DU Šoštanj, kasneje član organov Šaleške pokrajinske zveze DU Velenje in pred 3 leti po odstopu dotedanjega predsednika ŠPZDU Karla Draga Semeta ter kmalu za tem še dr. Konrada Steblovnika, ki mu je sledil za leto dni, izvoljen za predsednika te, več kot 5000 članske upokojenske zveze v Šaleški dolini, je v le dveh letih ustvaril prijetno vzdušje, mir in prijateljske vezi med vodstvi društev, klubov in prostovoljci, delujočimi v organih ŠPZDU Velenje. Prijeten, topel človek, s kančkom humorja, malo besedičenja, najkrajšimi pozdravnimi nagovori in vero v druge ljudi, je krmaril od dogodka do prireditve, ki so si sledili kot trdna vez med upokojenci. Tudi do Zveze DU Slovenije se je znal postaviti za boljše pogoje delovanja, a ni nikoli prestopil meje dostojanstva in kooperativnega dogovarjanja. Jože Rebernak Pepi je bil prijeten



povezovalc in koordinator tudi v ekipi vodstva in komisij ter odborov pri ŠPZDU, brez nepotrebnega politiziranja je motiviral sodelavce in sam bil najprej človek.

Življenjsko pot je Rebernak sklenil po burni delovni preteklosti v znanih podjetjih v Šoštanju in Velenju, v sodelovanju s partnerji po nekdanji Jugoslaviji, kot strasten ljubitelj narave, lovstva in ne nazadnje pripadnik upokojenske organizacije DU Šoštanj ter nazadnje predsednik Šaleške pokrajinske zveze DU Velenje. Po nekajmesečni akutni obolevosti se ni mogel zoperstaviti hudi pljučnici, kljub prizadevanju različnih specialistov v treh bolnišnicah. Zaspal je prerano, v 76 letu starosti, slovo od pokojnika pa je bilo drugega dne festivala za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani, 2. oktobra, v Podkraju pri Velenju. V imenu zveze upokojencev iz vse Slovenije pa je spregovoril predsednik ZDUS Janez Sušnik in obžaloval prerano izgubo prijatelja in sodelavca, Jožeta Rebernaka.

Besedilo in foto, Jože Miklavc

Branko Dobravc



»O, jej, na tej dolgi življenjski poti se je nabralo toliko zanimivega, da je to mogoče opisati samo v telegrafskem slogu,« so bile njegove prve besede. Branko Dobravc / Maribor, Ljubljana, Celje/ je ugledal luč sveta leta 1930 v Mariboru. Po vrnitvi iz izgnanstva v Srbijo, kjer je bil hlapec, natakar in mesarski vajenec (*»Jaz pa mesar, lepo vas prosim, še kure ne morem zaklati, takrat je bilo pač treba preživeti ...«*) je že kot 18-letnik honorarno sodeloval v mariborskem opernem zboru in torej letos beleži 70-letnico kulturno-umetniškega in estradnega delovanja.

Na AGRFT je diplomiral v razredu Staneta Severja (kolegi: Volodja Peer, Zlatko Šugman, Polde Bibič). Kmalu po ustanovitvi se je pridružil ansamblu *Dobri znanci* (Šumijo gozdovi domači) kot pevec, recitator – napovedovalec in bobnar, še zlasti je bil dragocen kot menedžer za nastope doma in v tujini in za RTV snemanja. Beleži kakih 4 tisoč nastopov. Med njimi je bilo

najodmevnejše enomesečno gostovanje po Evropi, pozneje pa v razmaku 15 let »solo« s kitaro 5 krat na Švedskem in 3 krat v Berlinu za naše rojake.

Bil je solist pri APZ Tone Tomšič p. v. Radovana Gobca in njegov dosmrtni sodelavec in prijatelj. Zasluge ima tudi pri delovanju Glasbene mladine Ljubljana.

Kot vsestranski kulturnik in organizator je »zamenjal« kar tri ljubljanske župane (Kovič, Rožič, Strgar) in tri matere županje (Tomlje, Kerševan, Simšič). Zakaj? *»Vsa leta sem bil snovalec in »režiser« ljubljanske kmečke ohceti, prvomajskih srečanj na Rožniku, prazničnih brezplačnih nastopov v domovih upokojencev, v Križankah avtor in izvajalec (večinoma v tandemu s TV lepotico Kristino Remškar – in ostal živ!) velikih, množičnih prireditev za kolektive in druge družbene organizacije. Iz Ljubljane sem peljal v Maribor dva vagona izvajalcev za štiri nastope v Unionski dvorani za kolektiv Tam-a ob dnevu žena in še in še.*

Pa 400-letnica Primoža Trubarja in osrednja proslava na Rašci in drugod ob njegovih obeležjih, kjer sem ob predsedniku organizacijskega odbora Antonu Vratuši odgovarjal za izvedbo slavnostnega dogajanja. Pa slavnosti ob 30-letnici osvoboditve, ko me je slovenski politični vrh zadolžil za tri 8-urne »maratone«: na Trgu republike venec umetniškega dogajanja govorno-glasbeno-plesnih točk, na trgu pri Maximarketu narodno zabavni ansambli in pri sidru POP ansambli, dratarji smo jim takrat rekli. Ob vjudnem, a odločnem vcepljanju zavesti o pomenu osvoboditve izpod okupatorja, so vsi nastopili brezplačno.«

Upokojen je bil kot direktor Kulturnega doma Španski borci v Ljubljani, ki mu je od lokalnega pomena razširil obzorja v nacionalni in mednarodni prostor. Deset let je nastopal na F3žo v ljubljanskem Cankarjevem domu (še to: *»Bil sem član komisije za snovanje in izgradnjo te pomembne ustanove, ki jo je že takrat vodil Mitja Rotovnik.«*) v govorno-glasbenih zvrsteh, na eni prvih otvoritvenih slovesnosti je humorno nastopil in požel velik aplavz.

»Oj,« se še spomni, *»kar nekaj let sem bil ljubljanski dedek Mraz!«*

Ob vsem tem je napisal roman *Iz mreže: »Dr. Matjaž Kmecl ga je zelo lepo ocenil.«*

Kaj počne Branko Dobravc danes? *»Delam življenjsko bilanco, pa še letos sem kar eno uro nastopal v domu upokojencev v Horjulu in domu Kolezija v Ljubljani.«*

Miran Sattler je v rubriki Znanec iz sosednje ulice v Nedeljskem nekoč zapisal: *»Vse to je slišati kot litanije. Rad bi videl Branka Dobravca na konju. Mora biti kot umetnik, ki čaka, da ga konj na krilih odnese med oblake!«*

Kaj pa priznanja? *»Oh, veliko jih je bilo – od KS, mesta, Republike Slovenije, do najvišjega Reda republike Jugoslavije za delo v kulturi.«*

Branko Dobravc ima tudi svojo (pred) smrtno željo: *»Tradicionalne vrednote in ljubezen do domovine naj ostanejo v naših srcih za vse večne čase!«*

Milena Brečko Poklič



SOBIVAMO



**Program
Vseživljenjsko
učenje**

**Praznujte
letošnji božič
v prijetni družbi
veselih ljudi!**

**Brez
doplačila
za enoposteljno
sobo v času
božičkega
avtobusa.**

Brezplačen Božičkov avtobus

21.12.–28. 12. 2018

Avtobus bo potnike pobral na parkirišču pod Halo Tivoli v petek, 21. 12. 2018, ob 10.00. Povratek iz Hotela Delfin bo v petek, 28. 12. 2018, ob 10.00.

21. 12.–28. 12. 2018

upokoјenci

ostali gostje

7 × polpenzion

259 eur

294 eur

- **dodaten popust za otroke:** en otrok do vključno 12. leta biva brezplačno
- obisk Božička in obdarovanje naših najmlajših

Cene veljajo na osebo v dvoposteljni sobi za izbran termin. Doplačilo na osebo na dan: turistična taksa 1,27 EUR. Ob rezervaciji prijavite prevoz z avtobusom.

Upokoјenci, ki so člani društva, kluba ali aktivna upokoјencev pri ZDUS in člani kluba revije **Vzajemnost** imajo **10 % popusta** (popusti se ne seštevajo).



T 05 660 74 00

E rezervacije@hotel-delfin.si

W www.hotel-delfin.si

Častitljiv življenjski jubilej Anice Cucek

Pred kratkim je naša dolgoletna članica Anica Cucek praznovala svoj 95. rojstni dan. Že skoraj pred štiridesetimi leti se je včlanila v Društvo upokojencev Postojna in v njem ostala aktivna vse do danes. Zavzeto je v društvu delovala na socialnem področju, vseskozi pa je njena posebna ljubezen kultura, ki ji posveča velik del svojega upokojenskega življenja. Ves čas deluje tudi v Pevskem zboru društva in v Komisiji za kulturno dejavnost DU Postojna. Za svojo aktivnost je prejela več društvenih priznanj in Pisno priznanje ZDUS, sedaj pa je tudi častna članica društva.

Za svoj 95. rojstni dan je za prijatelje pripravila posebno srečanje, ki se ga je udeležilo veliko število njenih najbližjih, ki smo v njeni prisotnosti doživeli nadvse prijetno druženje. Na srečanju smo lahko pogledali tudi kratek filmski zapis o njeni življenjski



Anica (s šopkom) s šopkom svojih prijateljev

zgodbi, v pozdravnem nagovoru pa je predsednik društva Franc Koščak v pesniški obliki predstavil njeno zelo zanimivo in

bogato življenjsko pot. Anici želimo, da še veliko časa preživi med nami.

Franc Koščak, foto digital studio

Praznovanje 90. jubileja naše Lidije

Vsako desetletje človeškega življenja ima svojo srečo, svoja upanja, svoje obete. (Goethe)

V začetku avgusta je praznovala častitljivi jubilej – 90 let naša Lidija Saje iz Črnomlja, dolgoletna članica belokranjske sekcije Društva upokojenih pedagoških delavcev Slovenije, nekdanja odlična učiteljica elementarka, ljubiteljica glasbe, zborovodkinja, članica številnih organizacij in društev. Bila je aktivna na vseh področjih družbenega življenja v Črnomlju, kamor jo je življenjska pot pripeljala z rodne Štajerske. S svojim vsestranskim, zavzetim delom

je pustila za seboj bogate sledi. Zato so ji najprej zaželeli vse dobro, predvsem pa trdnega zdravja in veliko lepih trenutkov domačini iz Črnomlja: predstavniki Doma starejših občanov, podžupan Občine, delegacija Društva upokojencev, delegacija ZB za vrednote NOB in delegacija RK Črnomelj. Lepim želim se je pridružila tudi delegacija Društva upokojenih pedagoških delavcev Slovenije iz Ljubljane s predsednico Vido Bogataj, tajnico Tilko Zakrajšek, članico belokranjske sekcije Marico Androjna in vodjo sekcije Vladko Škof, ki nas je ta dan povezala v želji, da

svojo članico obiščemo in počastimo prav za njen jubilej.

Še posebej se je Lidija razveselila voščila Pevskega zbora DU Metlika, ki ga je učila peti kar 10 let in pevske skupine DSO, pri kateri prepeva sedaj.

Hvaležnost, spoštovanje in ljubezen je bilo čutiti na nepozabnem, svečanem in prijateljskem srečanju ob njenem prazniku. Zazvenela je pesem obeh zborov, zazvenele zdravice, ki so jim pritegnili prav vsi zbrani. Nato pa prijeten klepet, spomini, druženje, ki se ga bomo vsi še dolgo radi spominjali.

Besedilo in foto, Marica Androjna



Slavljenka Lidija med svojimi prijateljicami

Teden brezplačnega energetskega svetovanja

Teden brezplačnega energetskega svetovanja je komunikacijski projekt Eko sklada namenjen promociji ukrepov učinkovite rabe in obnovljivih virov energije. V okviru Tedna bodo neodvisni energetske svetovalci mreže ENSVET občanom nudili brez-

plačno energetske svetovanje v izbranih trgovskih centrih po vsej Sloveniji.

Letos Teden brezplačnega energetskega svetovanja poteka **od nedelje 14. oktobra do nedelje 21. oktobra 2018 od 9.00 do 19.00** oziroma v času delovnih

ur centra. Organiziramo ga v sodelovanju s trgovskimi centri MEGADOM, MERKUR in OBI. Za nasvet predhodna najava oziroma naročanje nista potrebna.

Vabljeni, da se oglasite!

TEDEN BREZPLAČNEGA ENERGETSKEGA SVETOVANJA

**14. – 21.
OKTOBER**

OD 9. DO 19. URE
CENTRI MERKUR,
OBI IN MEGADOM
PO SLOVENIJI

Posvetujte se z neodvisnimi energetske strokovnjaki mreže ENSVET in Eko sklada, ki vam bodo pomagali pri načrtovanju ter uresničevanju toplega in varčnega doma.



EKO SKLAD

SLOVENSKI OKOLJSKI
JAVNI SKLAD

EN SVET

NEODVISNO BREZPLAČNO
ENERGETSKO SVETOVANJE

VEČ INFORMACIJ

080 16 69 | WWW.EKOSKLAD.SI



Odgovarja in svetuje, Branka Kastelic, univ. dipl. iur

Spoštovana gospa Branka! Živim v večstanovanjski stavbi in sem lastnica stanovanja. Dolgo smo se dogovarjali za izvedbo nove fasade, za katero smo dobili tudi nekaj evropskih sredstev. Končno smo se dogovorili, izbirali med izvajalci in izbrali enega od dražjih, v upanju, da bo delo opravljeno tako, kot mora biti. Izvajalec je fasado končal v roku, imeli smo tudi nadzorni odbor in zunanjega nadzornika, ki naj bi nadzoroval potek del, da bodo izvedena po predpisih (v hiši imamo gradbenika, ki je nadzoroval postopke prenove) Fasada je kmalu po končanju del začela odstopati, še posebej na mestih, ki so najbolj izpostavljena sončnim žarkom in dežju. Upravnik se za naše pritožbe ne meni! Nadzorni odbor se je zato obrnil na izvajalca, ta pa se izgovarja, da to ne more šteti kot reklamacijo, ker da nima vpliva na vremenske pogoje! Moje mnenje je, da fasada ni dobro izvedena in pika! Kam se etažni lastniki lahko še obrnemo, saj ne želimo imeti dodatnih stroškov, da se »nestrokovno delo« sanira? Kolikor vem, naj bi obstajal nek instrument, ki pokaže debelino nanosa lepila?

Hvala za vaš odgovor, Mojca iz Maribora

Spoštovana gospa Mojca! Glede na to, da ste v zvezi z izvedbo nove fasade na večstanovanjski hiši, v kateri ste lastnica stanovanja v skladu s Pravilnikom o upravljanju večstanovanjskih stavb opravili vse potrebne postopke, je v nadaljevanju obveznost upravnika, ki je dolžan izvajati sklepe etažnih 30 lastnikov, da le - ta v imenu etažnih lastnikov pri izvajalcu del na fasadi uveljavlja reklamacijo. Upravnik ima verjetno z vami kot etažnimi lastniki tudi pogodbeno dogovorjeno obveznost, da vas zastopa pred tretjimi osebami, kot je v vašem primeru z izvajalcem del na fasadi. Zato je nezaslišano, kot pišete, da se upravnik na vaše pritožbe ne meni. Svetujem, da skupaj z upravnikom poiščete strokovnjaka s področja gradbeništva, saj vam bo le on znal svetovati, oz. to tudi oceniti, ali je izvajalec storitve nove fasade odgovoren za morebitne napake pri izvedbi del v zvezi izdelave nove fasade na vaši zgradbi ali ne. Ko pa boste imeli takšno mnenje, in boste prepričani, da je utemeljeno, lahko preko upravnika stopite v pogajanja z izvajalcem, še vedno pa obstaja možnost, da bo reklamacijo potrebno uveljavljati po sodne poti.

Pozdravljeni, gospa Branka!

Maja meseca smo po sedmih letih prekinili 10 letno zavarovanje za hišo (sklenjeno 2011), pri čemer sploh nismo vedeli, da smo sklenili dogovor za 10 let, saj nismo podrobno prebrali drobnega tiska, pa tudi agent nas ni opozoril na to podrobnost. Vajeni smo bili, da nas je vsako leto agent poklical po telefonu in potem prišel, pa smo zadevo uredili za tekoče leto. Lani jeseni je naš agent odšel k drugi zavarovalnici, nihče nas ni poklical, agenta smo kar

dolgo časa klicali dokler ga nismo priklicali. Ko smo ga končno dobili je obljubil, da bo prišel. Minil je že mesec po roku, zato smo sklenili, da hišo zavarujemo pri drugi zavarovalnici, ki nas tudi ne opozori, da naj pogledamo, če imamo 10 letno sklenjeno zavarovanje pri prejšnji. Ker smo dobili terjatev za letno premijo od prve zavarovalnice, smo zavarovanje prekinili. Zopet nas niso opozorili, da imamo 10 letno zavarovanje. Sedaj nas prva zavarovalnica terja za celoletno premijo z izračunanimi popusti, kar skupaj zneso čez okrog 700€. Smo mi to dolžni plačati, oziroma kako naj tej terjatvi oporekamo?

Vaša zvesta bralka, Alenka iz Celja

Spoštovana Alenka, na žalost mnogo zavarovancev premoženjskega zavarovanja, pa tudi drugih vrst zavarovanj premalo ali sploh nič pozornosti ne posveti ob sklenitvi in podpisu splošnih pogojev za zavarovanja. Tudi zavarovalni agenti pri sklepanju zavarovanj strank ne opozorijo na pomembne elemente pogodbe, še posebej ne trajanje pogodbenega zavarovalnega razmerja. Posamezne zavarovalnice imajo v svojih Splošnih pogojih zavarovanja določbo, ki ureja začetek in konec zavarovalnega kritja. Če je v polici naveden samo začetek zavarovanja, se zavarovanje nadaljuje iz leta v leto, dokler ga ena od pogodbenih strank ne odpove. V vsaki polici je določen tudi odpovedni rok pred koncem tekočega zavarovalnega leta. Običajno je to 3 mesece. V vašem primeru je v času zavarovanja prišlo s strani zavarovalnice do odsotnosti oziroma zamenjave agenta, s katerim ste običajno urejali vsakoletno zavarovanje vaše hiše, vendar ste se zaradi poteka zavarovanja v tekočem letu odločili za drugo zavarovalnico, pri kateri ste na novo zavarovali vašo hišo. Takšnega zapleta, ki se vam je dogodil z zavarovalnim agentom, zavarovalnica seveda najbrž ni predvidela v svojih Splošnih pogojih zavarovanja, saj ima vsaka zavarovalnica v svojih Splošnih pogojih določbo, po kateri se za razmerja med zavarovalcem oziroma zavarovancem na eni, in zavarovalnico na drugi strani, uporabljajo tudi določila Obligacijskega zakonika. To pomeni, da imate možnost tožbe zoper zavarovalnico, če boste v svojem tožbenem zahtevku natančno navedli vse okoliščine s strani zavarovalnice, ki so vas privedle k odpovedi zavarovalne pogodbe. Kljub navedenemu vam svetujem, da terjatev zavarovalnice v znesku, kot ga navajate poravnate, nato pa po premisleku lahko vložite tožbo za povračilo zneska z zakonitimi obrestmi. Seveda računajte na dolgotrajni sodni postopek, izgubljen čas in stroške, ki jih boste imeli. Zavarovalnica vam bo v svojo obrambo prav gotovo očitala dejstvo, da kljub zakasnelemu nadomestnemu agentu niste kontaktirali neposredno z zavarovalnico ter se morebiti dogovorili za odpoved pogodbe ob upoštevanju odpovednega roka.

Magični lik 1 (vodoravno in navpično)

1. Sl. Rodoljub, Tigrovec (Viktor) 2. pripomoček za nošnjo,
3. kipar Jakov, 4. Del dirke, 5 hrv. Pevec (Goran)

1	2	3	4	5
2				
3				
4				
5				

Magični lik 2

1. Mesto v Nemčiji, 2. grška pesnica, 3. tros, kal
4. mesto v Braziliji (anagram Feral) 5. mesto na Kubi

1	2	3	4	5
2				
3				
4				
5				

Rešitev iz prejšnje številke:

1. lik vodoravno in navpično 1. Pojav, 2. Omaka, 3. Janez, 4. Akala, 5. Vazal
2. lik vodoravno in navpično 1. Dukat, 2. Utori, 3. Koren, 4. Arest, 5. Tinta

POMEMBNI DNEVI V NOVEMBRU

14. november – Svetovni dan sladkorne bolezni

20. decembra 2006 je Generalna skupščina 14. november določila za svetovni dan sladkorne bolezni. Ta dan je drugače Mednarodna diabetična federacija spoštovala že od leta 1991. Generalna skupščina države članice poziva naj razvijejo čimbolj učinkovite nacionalne programe za preprečitev in zdravljenje sladkorne bolezni.

16. november – Mednarodni dan strpnosti

Generalna skupščina je leta 1996 pozvala države članice naj 16. november spoštujejo kot mednarodni dan strpnosti. Mednarodno leto strpnosti, ki ga je OZN na poziv UNESCO-a praznovala leta 1995, je navdihnil generalno skupščino, da je se je odločila mednarodni dan strpnosti spoštovati vsako leto.

20. november – Svetovni dan otroka

Leta 1954 je Generalna skupščina predlagala, da države ustanovijo univerzalni dan otroka, ki naj bi se ga praznovalo vsako leto in z njim pozivalo k blaginji za otroke vsega sveta. 20. november zaznamuje dan, na katerega je leta 1959 Generalna skupščina sprejela Deklaracijo o otrokovih pravicah in leta 1989 tudi Konvencijo otrokovih pravicah.

21. november – Svetovni dan televizije

Leta 1996 je Generalna skupščina je 21. november določila za svetovni dan televizije. Prav na ta dan leta 1996 je OZN gostila prvi forum televizijskih hiš. OZN je hotel s tem dnem spodbuditi države članice k prizadevanju za globalno izmenjavo televizijskih oddaj s tematiko kot so mir, varnost, gospodarski in družbeni razvoj.

25. november – Mednarodni dan boja proti nasilju nad ženskami

17. decembra leta 1999 je Generalna skupščina določila 25. november za Mednarodni dan boja proti nasilju nad ženskami. OZN je pozvala vlade, mednarodne organizacije in nevladne organizacije, naj na ta dan organizirajo različne aktivnosti, ki bi pripomogle k povečanju splošnega zavedanja o problemu nasilja nad ženskami. Na ta dan so leta 1962 na ukaz dominikanskega vodja Rafaela Trujillo brutalno napadli in ubili tri sestre Mirabal, ki so bile politične aktivistke v Dominikanski Republikli.

29. november – Mednarodni dan solidarnosti s Palestinci

Leta 1947 je na dan 29. novembra Generalna skupščina sprejela resolucijo 181 o razdelitvi Palestine in ustanovitvi Izraelske države. V spomin na ta dan se 29. novembra vsako leto praznuje mednarodni dan solidarnosti s Palestinci.



NEZGODNO ZAVAROVANJE STAREJŠIH

Za večjo finančno varnost v zrelih letih

Olajšajte življenje sebi in svojim najbližjim v primeru nezgode.

Vsaka poškodba lahko v hipu bistveno spremeni vaše življenje. Ob morebitni nezgodi vam izplačana sredstva omogočajo nakup pripomočkov, plačilo rehabilitacije in prilagoditev življenjskih razmer novonastalim potrebam ter olajšajo življenje vam in vašim najbližjim.

www.vzajemna.si  **080 20 60**

Vzajemna, d.v.z., Vošnjakova ulica 2, Ljubljana. Vsa zavarovanja se sklepajo po veljavnih pogojih Vzajemne, d.v.z.



VZAJEMNA
zdravstvena zavarovalnica